

**UCHWAŁA NR XXVIII/230/22
RADY GMINY HAJNÓWKA**

z dnia 18 marca 2022 r.

**w sprawie uchwalenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych
Gminy Hajnówka do 2033 roku**

Na podstawie art. 16 b i 17 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004r o pomocy społecznej (Dz. U. Dz. U. z 2021 r. poz. 2268 ze zm.) oraz art.18 ust 2 pkt.15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U z 2021 r., poz. 1372 ze zm.) uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się dokument Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Hajnówka do 2033 roku, która stanowi załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Hajnówka.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Jarosław Kot

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY HAJNÓWKA DO 2033 ROKU

HAJNÓWKA 2022

Opracowanie:

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Hajnówce
przy współpracy Urzędu Gminy w Hajnówce
oraz
instytucji i organizacji społecznych z terenu gminy.

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
I CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNO-ANALITYCZNA	8
1. DEMOGRAFIA	12
2. SYTUACJA GOSPODARCZA	15
3. OBSZARY SPOŁECZNE WRAZ Z WNIOSKAMI I PROGNOZAMI ZMIAN	23
II CZĘŚĆ PROGRAMOWA	54
1. WIZJA, CELE STRATEGICZNE I KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	55
2. SPOSÓB REALIZACJI STRATEGII- HARMONOGRAM	59
3. ZARZĄDZANIE I MONITOROWANIE STRATEGII	63
ZAKOŃCZENIE	65

WSTĘP

Jednym z nadrzędnych celów polityki społecznej jest tworzenie warunków do pełnego rozwoju i funkcjonowania osób, rodzin, grup i lokalnych społeczności.

Narzędziem pozwalającym na szczegółowe określenie zasobów, potrzeb i problemów na terenie gminy jest strategia rozwiązywania problemów społecznych. To kluczowy dokument nowoczesnej pomocy społecznej. Wskazuje cele i kierunki działania, które mają służyć poprawie jakości życia mieszkańców gminy, zwiększeniu efektywności pomocy społecznej, zapewnieniu godziwych warunków życia osobom niepełnosprawnym, starszym, zapobieganiu marginalizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Zgodnie z zaleceniami legislacyjnymi, opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych należy do **zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym** (art. 16b. pkt 1i 2 oraz art. 17.1 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004). Dokument strategii na lata 2016–2021 został przyjęty przez Radę Gminy w drodze uchwały Nr XXV/107/16 z dnia 29.11.2016.

W październiku 2021 roku koordynator Strategii - GOPS w Hajnówce, w związku z koniecznością wypracowania nowego dokumentu podjął decyzję o rozpoczęciu prac nad Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Hajnówka do 2033 roku. Opracowano i przekazano pisma diagnostyczne do organizacji instytucji, badające potrzeby i zasoby społeczne; dokonano analizy danych i programów zastanych. W celu określenia tendencji społecznych przeprowadzono ocenę zjawisk na przestrzeni lat 2014-2020, ostatnie wprowadzane dane do strategii zostały określone na dzień 31.12.2020.

Robocza wersja dokumentu została poddana ocenie Komisja Opieki Społecznej, Kultury, Oświaty i Ochrony Środowiska. Zgłoszone uwagi zostały uwzględnione w Strategii. Po uchwaleniu przez Radę Gminy dokument został upowszechniony na stronie www oraz przesłany do wszystkich instytucji i organizacji uczestniczących w procesie prac.

O prezentowanym kształcie Strategii zdecydowała różnorodność problemów społecznych występujących w gminie, a także konieczność wzięcia pod uwagę aktów prawnych, które mają istotny wpływ na rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości. Są to m.in.:

- 1) ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 506 ze zm.);
- 2) ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. 2019 r. poz. 869 ze zm.);
- 3) ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2019 r. poz. 351 ze zm.);
- 4) ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1282 ze zm.);
- 5) ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 256);

- 6) ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 266);
- 7) ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1373 ze zm.);
- 8) ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1507 ze zm.);
- 9) ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2019 r. poz. 1438 ze zm.);
- 10) ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 111);
- 11) ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2019 r. poz. 670, ze zm.);
- 12) ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2020 r. poz. 218);
- 13) ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1111 ze zm.);
- 5) ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2017 r. poz. 2092 ze zm.);
- 6) ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 2133);
- 7) ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. o prawie energetycznym (Dz. U. z 2019 r. poz. 755 ze zm.);
- 8) ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2019 r. poz. 1481 ze zm.);
- 9) UCHWAŁA NR 140 RADY MINISTRÓW z dnia 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023 (Dz. U. z dnia 2018 r. poz. 1007)
- 10) ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2018 r. poz. 276 ze zm.);
- 11) ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowywaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2019 r. poz. 2277 ze zm.); dotyczące prowadzenia działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu, w tym udzielaniu pomocy psychospołecznej dla dzieci i rodzin z problemem alkoholowym;
- 12) ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1878 ze zm.) poprzez organizację oparcia społecznego oraz zapewnienie specjalistycznych usług opiekuńczych;
- 13) ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 176);
- 14) ustawy z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1390 ze zm.)
- 15) ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2019 r. poz. 2407 ze zm.);

16) ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r. o dodatku osłonowym (Dz. U. 2022 poz. 1).

Konstruując Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych należało pamiętać, że nie jest to jedyny dokument w obszarze polityki społecznej, którego skutki będą dotyczyły mieszkańców gminy. Krytyczna analiza dokumentów programowych na poziomie kraju, województwa czy powiatu pozwala na skuteczniejsze programowanie działań na poziomie lokalnym, tak by wpisywać w już funkcjonującą rzeczywistość formalno-prawną. Dokonano więc analizy celów i kierunków działań w:

- Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju Kraju do 2030,
- Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategii Demograficznej 2040,
- Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030,
- Krajowym Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027 z perspektywą do 2030,
- Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku,
- Zdrowa przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030 r,
- Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030,
- Wojewódzkiej Strategii Polityki Społecznej do roku 2030,
- Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Hajnowskiego na lata 2016 – 2022,
- Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2016 -2022.

Podczas prac nad dokumentem wykorzystano dane i zapisy: Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023, Programu Aktywności Lokalnej Gminy Hajnówka na lata 2017-2022, raportów o stanie Gminy Hajnówka za lata 2019 i 2020, danych z Banku Danych Lokalnych GUS, informacji ze strony www.polskawliczbach/gmina Hajnówka, a także Oceny Zasobów Pomocy Społecznej z lat 2014-2020. Dzięki analizie i refleksji nad powyższymi źródłami prezentowana Strategia uwzględnia wymiar krajowej, regionalnej i lokalnej polityki publicznej.

Strategia została przygotowana na okres do 2033 roku. Założony czas ma pozwolić na wprowadzenie zmian w instytucjach i społeczności w dłuższej perspektywie czasowej, wykorzystanie do działań i usług wskazanych w dokumencie, nowego okresu finansowania z EU, uaktualniania kierunków zadań i zapisów z nowych programów gminnych, powiatowych, wojewódzkich oraz krajowych planowanych do 2030 roku.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Hajnówka składa się z 2 części, wstępu i zakończenia. Przedstawiają one kolejno – diagnozę sytuacji w gminie, wnioski, tendencje i prognozy zmian społecznych w rozdziale I oraz misję i cele, harmonogram realizacji, sposoby zarządzania w rozdziale II.

Aktualnie przyjęte i realizowane przez gminę Hajnówka programy społeczne (w tym: profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, wspierania

rodziny, przeciwdziałania przemocy i pomocy ofiarom przemocy, współpracy z organizacjami pozarządowymi) znalazły odniesienie w harmonogramie i sposobie realizacji.

Aktualnie przyjęte i realizowane przez gminę Hajnówka programy społeczne znalazły odniesienie w harmonogramie i sposobie realizacji.

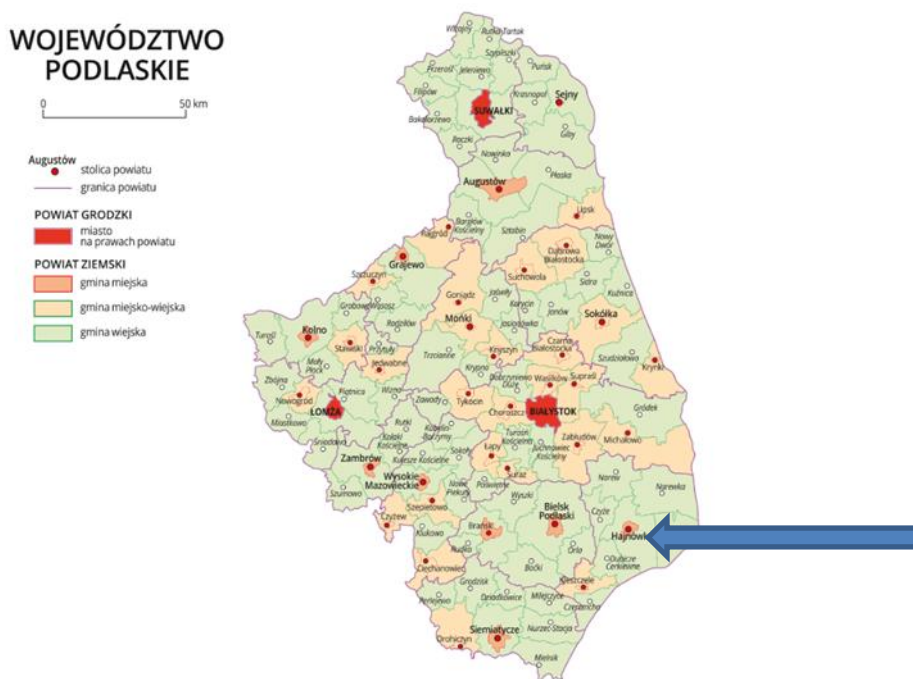
Prezentowana Strategia jest dokumentem nadrzędnym wobec programów z zakresu polityki społecznej gminy, a jej zapisy winny być uwzględniane przy tworzeniu kolejnych dokumentów długookresowych.

I. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNO-ANALITYCZNA

Gmina Hajnówka położona jest na Nizinie Podlaskiej, w południowo-wschodniej części województwa podlaskiego, na zachodnim krańcu Puszczy Białowieskiej. Bliskość Puszczy nadaje gminie specyficzny mikroklimat i duże walory krajobrazowe. Tereny Gminy Hajnówka to rozległa równina pokryta lasami (56,7 % pow.), łąkami i polami uprawnymi (37% pow.). Przez gminę przepływają liczne ciek wodne, w większości dopływy Bugu.

Gmina Hajnówka należy do powiatu hajnowskiego. Graniczy od północnego zachodu i od północy z gminą Narew, od zachodu z gminą Czyże, w części południowo-wschodniej z gminą Dubicze Cerkiewne, dalej od południa granica gminy pokrywa się z granicą państwową Rzeczypospolitej Polski z Republiką Białoruś, od wschodu z gminą Białowieża, a od północnego wschodu z gminą Narewka.

Rysunek 1: Umieszczenie gminy w województwie podlaskim

Źródło: www.wrotapodlasia.pl

Gmina Hajnówka ma powierzchnię 293,15 km², w tym 37 % stanowią użytki rolne, a 56 % użytki leśne. Gmina stanowi 18,05% powierzchni powiatu. Wschodnią część gminy zajmują tereny leśne należące do Puszczy Białowieskiej. Zachodnia część natomiast graniczy z terenami rolnymi należącymi do Bielsko - Drohickiego regionu, który wyróżnia się bardzo dobrymi warunkami glebowymi. Aż 60,4% powierzchni gminy należy do obszaru o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych.

Gmina Hajnówka położona jest na skrzyżowaniu dróg wojewódzkich o znaczeniu regionalnym:
nr 685 Zabłudów-Narew-Nowosady-Hajnówka,
nr 691 Hajnówka-Kleszczele,

nr 689 Brańsk-Bielsk Podlaski-Hajnówka-Białowieża.

Przez gminę przebiega jednotorowa linia kolejowa Siedlce-Mordy - Czeremcha-Hajnówka.

Gminę Hajnówka tworzy 25 sołectw, do których należą: Bielszczyzna, Borek, Borysówka, Chytra, Czyżyki, Dubicze Osoczne, Dubiny, Kotówka, Lipiny, Łozice, Mochnate, Nowoberezowo, Nowokornino, Nowosady, Orzeszkowo, Pasieczniki Duże, Postołowo, Puciska, Progale, Rzepiska, Stare Berezowo, Topiło, Trywieża, Wasilkowo, Wygoda.

W sołectwach znajduje się 37 miejscowości (wsie i przysiółki), zróżnicowanych pod względem wielkości zamieszkujących tam osób. **Największe liczą po kilkuset mieszkańców - Dubiny- 784 osoby, Lipiny- 322 osoby, Orzeszkowo- 359 osób**, przez liczących kilkadziesiąt mieszkańców jak Łozice- 20 osób, Topiło- 27 osób, czy Wygoda (31), do kilku mieszkańców w Dubińskiej Farmie- 6 osób, Golakowej Szyi- 4 osoby, czy Sacharewie- 8 osób, dane gminne z 2020 roku).

Gmina Hajnówka okala miasto Hajnówka, stanowiące oddzielną jednostkę administracyjną - gminę miejską, w którym znajduje się siedziba Urzędu Gminy Hajnówka.

Miejscowości Hajnówka i Dubiny pełnią funkcję lokalnego ośrodka rozwoju, usług lokalnych w zakresie administracji samorządowej i gospodarczej, handlu, oświaty, finansów, zdrowia, obsługi rolnictwa i obsługi komunikacyjnej.

Wszystkie pozostałe wsie pełnią funkcje rolnicze, z niewielkim programem usług podstawowych.

Rysunek 2: Gmina na tle powiatu hajnowskiego

Źródło: <http://old.gmina-hajnowka.pl/turystyka/mapa.htm>

Gmina Hajnówka ma charakter leśno-rolniczy, jest regionem atrakcyjnym turystycznie ze względu na walory środowiska przyrodniczego oraz obiekty dziedzictwa kulturowego.

Na szczególną uwagę zasługują:

- cmentarz choleryczny z kapliczką w Dubiczach Osocznych,
- drewniane budynki mieszkalne i inwentarskie z XIX w. (Czyżyki, Nowosady),
- Cerkwie w Nowoberezowie, Dubinach i Krynoczce oraz kapliczki w Nowoberezowie i Nowokorninie,
- obiekty Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Puszcza Białowieska” (kolejka wąskotorowa wybudowana na początku XX wieku, ścieżki edukacyjne),
- liczne rezerваты przyrody: Szczekotowo - największe zbiorowisko kurhanów, Głęboki Kąt - olsy, łągi i grądy, świerczyna na torfie o charakterze tajgowym.

Na terenie gminy znajdują się zabytki architektury i archeologiczne, objęte opieką Podlaskiego Konserwatora Zabytków. Wśród zabytków architektury część stanowią obiekty sakralne cerkwie i cmentarze związane z wyznawcami prawosławia (ok. 80% mieszkańców). Obiekty te są własnością wspólnoty religijnej i to ona dba o ich wygląd i stan techniczny. Są to obiekty dobrze utrzymane i pielęgnowane. Druga liczna grupa zabytków jest związana z osadnictwem. Należą do niej domy mieszkalne oraz wiatraki zbudowane najczęściej w XIX w. Są to obiekty drewniane¹.

Na terenie gminy Hajnówka funkcjonują dwa ujęcia wody podziemnej. Ujęcie w Nowoberezowie oraz w Orzeszkowie zaopatrują mieszkańców w wodę pitną. Część miejscowości gminy zaopatrywana jest z ujęcia w mieście Hajnówka oraz z wodociągu Białowieża. Do sieci wodociągowej podłączonych jest 1728 podłączeń domowych, gmina jest w 95 % zwodociągowana.

68,48% nieruchomości wyposażonych jest w ustęp spłukiwany, 64,26% mieszkań posiada łazienkę, 47,11% korzysta z centralnego ogrzewania, a 0,00% z gazu sieciowego².

Gmina zasilana jest w energię elektryczną z GPZ zlokalizowanego na terenie miasta Hajnówka. Od 2020 roku samorząd czyni starania w pozyskaniu finansowania dla montażu instalacji fotowoltaicznych dla gospodarstw domowych Gminy.

Gmina jest właścicielem budynków, które mogą służyć rozwojowi społecznemu, są to:

- budynek Centrum Ekumeniczno-Etnograficznego (Dubiny),
- budynek remizo-światlicy w Mochnatem,
- budynek byłej szkoły w Nowokorninie,
- budynek DDP w Nowoberezowie,
- budynek szkoły w Orzeszkowie,
- Klub Integracji Społecznej w Dubiczach Osocznych,
- budynek mieszkalny w Nowosadach.

W 2020 roku w gminie Hajnówka oddano do użytku 35 mieszkań. Na każdych 1000 mieszkańców oddano do użytku 9,17 nowych lokali. Jest to wartość znacznie większa od wartości dla województwa podlaskiego oraz znacznie większa od średniej dla całej Polski. **Całkowite zasoby**

¹ www.gminahajnowka.pl

² https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Hajnówka#nieruchomosci

mieszkaniowe w gminie Hajnówka to 2 129 nieruchomości. Przeciętna powierzchnia użytkowa nieruchomości oddanej do użytkowania w 2020 roku w gminie Hajnówka to 86,60 m² i jest znacznie mniejsza od przeciętnej powierzchni użytkowej dla województwa podlaskiego oraz porównywalna do przeciętnej powierzchni nieruchomości w całej Polsce³.

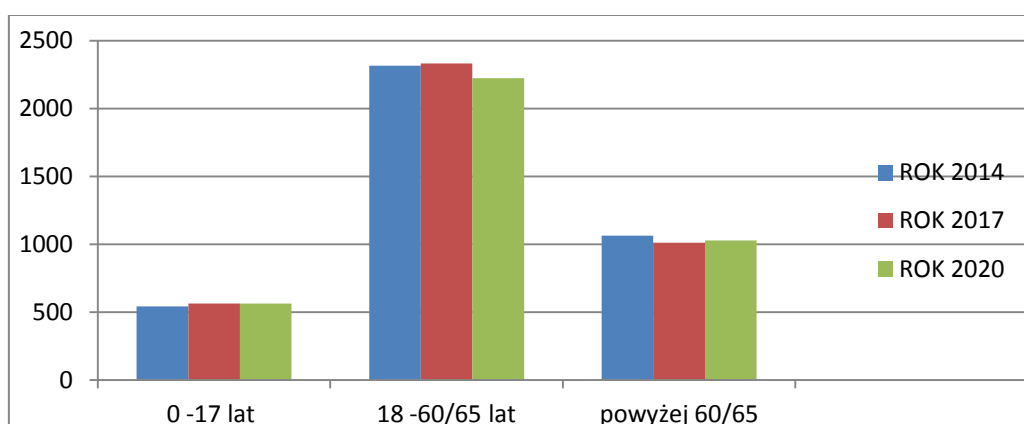
³ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Hajnowka#nieruchomosci .

1. DEMOGRAFIA

Według danych Banku Danych Lokalnych GUS na dzień 31.12.2020 roku gminę zamieszkiwało 3 817 osób. W analizowanym okresie, ostatnich pięciu lat liczba ta spadła o 0,3%, to jest o 105 osób. Największy spadek odnotowano w grupie wieku poprodukcyjnego.

Wśród grup demograficznych 49,7% stanowią kobiety, a 50,3% mężczyźni. Średni wiek mieszkańców wynosi 45,3 lat i jest większy od średniego wieku mieszkańców województwa podlaskiego oraz większy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.⁴

Wykres 1: Ludność gminy w latach 2014, 2017, 2020

Dane: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/tablica#hajnowka>

Tabela 1: Demografia w wybranych latach

Dane z roku:	Wiek: 0-17 lat	Wiek: 18-60/65 lat	Wiek: powyżej 60/65 lat	Razem
2014	543	2316	1063	3922
2017	564	2334	1013	3911
2020	563	2225	1029	3817
Tendencja	Wzrost	Spadek	Spadek	Spadek o 105 osób

Dane: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/tablica#hajnowka>

Wśród mieszkańców w 2020 roku grupę 563 osób, czyli 14,7 % - stanowiły dzieci i młodzież. W wieku produkcyjnym gminę zamieszkiwało 2 225 osób, co stanowiło 58,2% oraz 1029 osób –

⁴ <https://www.polskawliczbach.pl/gmina#dane-demograficzne>

26,9%

w wieku poprodukcyjnym. W odniesieniu do ogólnopolskiej tendencji powiększania się grupy osób w wieku senioralnym, **gmina w latach 2014-2020 nie wykazywała podobnych tendencji. Liczba seniorów utrzymywała się na podobnym poziomie i liczbie w stosunku do ogółu mieszkańców.**

Samorząd gminny podejmował działania infrastrukturalne i realizował programy/projekty społeczne w odpowiedzi na wyzwania i potrzeby demograficzne. Gmina jest niewielka, pracownicy samorządowi znają się wzajemnie, co pozwala na szybkie reagowanie i budowanie wspólnych rozwiązań problemów społecznych.

W ramach projektów rozwijających infrastrukturę, w celu poprawy jakości życia osób i rodzin mieszkających na obszarze gminy, realizowane były modernizacje istniejących elementów małej architektury, montaż elementów rekreacyjno-sportowych oraz remonty dróg, świetlic i placów zabaw.

Dbając o zaspokajanie potrzeb rodzin z dziećmi w gminie prowadzony jest żłobek.

Grupa seniorów, z perspektywy systemu zabezpieczenia społecznego wymaga dostosowania do jej potrzeb odpowiedniej sfery usług społecznych, **w tym zabezpieczenia socjalnego w związku z postępującym ubożeniem gospodarstw jednoosobowych.**

Na rzecz populacji osób starszych gmina Hajnówka podejmowała działania w celu integracji i pomocy środowisku osób starszych oraz wzmocniała udział osoby starszej w życiu społeczności lokalnej. **Uniwersytet Trzeciego Wieku w Hajnówce** współpracował z samorządami powiatu hajnowskiego, z wieloma instytucjami kulturalnymi i oświatowymi, organizacjami społecznymi oraz z uczelniami wyższymi, udzielał wsparcia najuboższym emerytom i rencistom. Zgłaszał regularnie potrzeby osób starszych samorządom lokalnym.

UTW jest stowarzyszeniem, organizuje wykłady i seminaria o różnej tematyce oraz zajęcia w grupach, sekcjach i warsztatach w zakresie: nauki języków obcych, podstaw informatyki, zajęcia z gimnastyki ruchowo usprawniającej na sali gimnastycznej i na basenie w wodzie, tenis stołowy oraz marsze z kijkami Nordic Walking, spływy kajakowe i rajdy rowerowe, warsztaty teatralne i taneczne a także inne zajęcia odpowiadające potrzebom seniorów.

Samorząd Gminy Hajnówka realizował inwestycje wykorzystania infrastruktury istniejącego budynku świetlicy wiejskiej do funkcji Domu Dziennego Pobytu poprzez wykonanie robót budowlanych i zakup wyposażenia. DDP w Nowoberezowie jest placówką wsparcia dziennego zapewniającą pomoc osobom starszym.

W odpowiedzi na potrzeby seniorów, gmina prowadzi usługi opiekuńcze na rzecz osób starszych. W roku 2019 gmina finansowała pobyt w Domu Pomocy Społecznej 3 osób.

Przeprowadzono kompleksową adaptację terenów zielonych zlokalizowanych przy Gminnym Centrum Kultury w Dubinach. W wyniku realizacji przedsięwzięcia wykonano: parkingi, dojścia

piesze, boisko rekreacyjne altanę z miejscem do grillowania, co ma sprzyjać aktywności wszystkich grup wiekowych.

Przygotowano projekt przebudowy i zmianę sposobu użytkowania budynku po byłej kotłowni PGR w Nowoberezowie z przeznaczeniem na Centrum Aktywności Wiejskiej wraz z rozbiorą komina.

W partnerstwie ze Stowarzyszeniem Samorządów Euroregionu Puszcza Białowieska, złożono wnioski o przyznanie pomocy zakładającej świadczenie usług opiekuńczych, na rzecz osób starszych w miejscu zamieszkania. Do osób starszych były też kierowane programy celowe z zakresu bezpieczeństwa i profilaktyki zdrowotnej.

Wysoka liczba osób starszych w populacji przyczynia się do zwiększenia liczby osób niepełnosprawnych. Starsze grupy wiekowe są bardziej narażone na ryzyko niepełnosprawności – obecnie **prawie 60% niepełnosprawnych jest wśród osób po 55 r. życia**. Proces starzenia się lokalnej społeczności wynika także z pozytywnej przesłanki – wydłużania się średniego czasookresu życia.

Zgodnie z założeniami, przewidywane są w Polsce⁵ największe zmiany w natężeniu zgonów wśród mężczyzn w wieku 40-64 lata, wśród kobiet w wieku 50-59 oraz w najmłodszych rocznikach wieku. Prognozowane przeciętne dalsze trwanie życia mężczyzn wzrośnie od poziomu do 77,1 w 2035, zaś kobiet do 82,9 w 2035r. Nadal będzie utrzymywać się nadumieralność mężczyzn, jednak jej skala będzie znacznie mniejsza. Niezbędna jest edukacja i rozwój usług wsparcia związany z przygotowaniem grup wiekowych na kryzysy środowiskowe, jak COVID-19.

Na podstawie danych statystyki ruchu naturalnego ludności, można zaobserwować, że na przestrzeni siedmiu lat:

- gmina odnotowuje wysoki, ujemny przyrost naturalny -48 do -37
- utrzymuje się pozytywne, dodatnie saldo migracji,
- stabilna jest liczba urodzeń dzieci,
- spada liczba zawieranych małżeństw.

Tabela 2: Ruch naturalny ludności w gminie w latach 2014-2020

Rok	2014 r.	2017 r.	2020
Ilość zawartych małżeństw	20	11	6
Ilość zgonów	74	79	63
Ilość urodzeń	26	30	26
Przyrost naturalny	-48	-49	-37
Migracja (saldo)	10	37	13

Dane: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/tablica#hajnowka>

⁵ Prognoza ludności Polski, GUS, 2008-2035

Mieszkańcy gminy Hajnówka zawarli w 2020 roku 6 małżeństw. Jest to znacznie mniej od wartości dla województwa podlaskiego oraz znacznie mniej od wartości dla Polski.

26,1% mieszkańców gminy Hajnówka jest stanu wolnego, 52,5% żyje w małżeństwie, 6,1% mieszkańców jest po rozwodzie, 13,7% to wdowy/wdowcy.

W 2020 roku urodziło się w gminie 26 dzieci, w tym 60,0% dziewczynek i 40,0% chłopców. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,34 i jest znacznie mniejszy od średniej dla województwa oraz znacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

W 2020 roku zarejestrowano 41 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 28 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla gminy Hajnówka 13⁶.

Analiza gminnych danych demograficznych i ruchu ludności powinna znaleźć swoje odzwierciedlenie w celach strategicznych i działaniach samorządu lokalnego, sprzyjających zarówno polityce prorodzinnej, jak i aktywności senioralnej .

2. SYTUACJA GOSPODARCZA

Gmina ma charakter leśno-rolniczy, co znajduje odzwierciedlenie w strukturze użytkowania. Na terenie gminy Hajnówka przeważają lasy stanowiące około 56,7% powierzchni gminy (z czego ponad 97, 5% stanowią lasy publiczne), natomiast użytki rolne obejmują około 38%. Pozostałą część, to jest około 5%, stanowią grunty i nieużytki.

Produkcja rolnicza uzależniona jest od dostępności gleb odpowiedniej jakości. W gminie Hajnówka występują gleby ukształtowane z utworów polodowcowych: gleby bielcowe, gleby brunatno ziemne, gleby płowe, gleby rdzawe, gleby oglejone, a w dolinach rzek i na torfowiskach gleby organogeniczne: czarne ziemie, gleby murszowe oraz torfy torfowisk przejściowych, niskich i wysokich.

Struktura użytkowa powierzchni oraz ograniczenia prawne determinują funkcje ekonomiczne gminy, z których wiodącymi są produkcja rolna i leśna.

Rolnictwo jest podstawowym źródłem utrzymania ludności gminy. Podstawową formą własności użytków rolnych, jest gospodarka indywidualna. Wg Urzędu Gminy w Hajnówce w 2020 roku funkcjonowało 2 799 gospodarstw rolnych, 72% z nich (2002) stanowiły małe gospodarstwa do 5 ha. Ilość gospodarstw rolnych o małej i dużej powierzchni wzrastała na przestrzeni lat.

⁶ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Hajnowka

Tabela 3: Gospodarstwa rolne w gminie

Lp.	Zakres powierzchni	Ilość gospodarstw 2014	Ilość gospodarstw 2017	Ilość gospodarstw 2020
1	1,0-1,4999	541	578	592
2	1,5-9999	361	392	386
3	2,0-2,9999	412	470	462
4	3,0-4,9999	529	564	562
Gospodarstwa do 5 ha		1843	2004	2002
5	5,0-6,9999	288	305	295
6	7,0-9,9999	248	252	248
7	10,0-14,9999	131	127	131
8	15,0-19,9999	53	46	44
Gospodarstwa do 20 ha		720	730	718
9	20,0-29,9999	38	49	45
10	30,0-49,9999	21	28	34
Gospodarstwa duże po 20 ha		61	77	79
	Razem	2622	2811	2799

Dane: Urząd Gminy w Hajnówce

Warunki dla rozwoju działalności rolniczej w gminie są dość dobre. Wynika to z dużego udziału żyznych gleb (IV klasa bonitacyjna) w strukturze gleb gminnych. Produkcję roślinną stanowią w większości zboża. W gospodarstwach realizowano również produkcję zwierzęcą, hodowane było bydło, prowadzono chów trzody chlewnej i drobiu.

Znaczna część gospodarstw rolnych (blisko 86%) posiadała dochody z działalności rolniczej – 964 gospodarstwa. Dochody z emerytury i renty osiągało 241 gospodarstw rolnych, a dochody z pozarolniczej działalności gospodarczej osiągało 164 gospodarstw. W przypadku połowy gospodarstw rolnych ich dochody uzupełniane były dochodami z pracy najemnej.

Liczba producentów rolnych w 2019 r. na terenie Gminy Hajnówka wynosiła 1 133 podmiotów, w roku 2020 przedmiotowa liczba wynosi 1 161.

Zgodnie z danymi KRUS-u Placówki Terenowej w Hajnówce liczba ubezpieczonych rolników i domowników na terenie gminy Hajnówka wykazuje systematyczny spadek, wynikający z uwarunkowań demograficznych (starzenie się społeczeństwa) oraz odpływu młodzieży do innych grup zawodowych.

Samorząd Gminy wraz z rolnikami realizuje szereg przedsięwzięć wspierających rynek pracy rolnej, w kierunku ekologicznym i naturalnym, np. odbiór odpadów .

Lesistość gminy jest bardzo wysoka – 56,7 %. Powierzchnia lasów ogółem znajdujących się w granicach administracyjnych Gminy Hajnówka wynosi 16 567 ha.,

w tym: lasy publiczne stanowią 16 154 ha, a prywatne 413 ha (tylko 2,5% ogółu lasów).

Znaczną część obszarów leśnych na terenie Gminy Hajnówka stanowią:

- Obszar Natura 2000 Puszcza Białowieska,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Puszcza Białowieska,
- 13 rezerwatów,
- 37 użytki ekologiczne,
- 511 pomników przyrody,
- korytarze ekologiczne Puszczy Białowieskiej.

Wpływa to na kierunki przedsiębiorczości turystycznej oraz działalność mieszkańców w sektorze leśnym, łowieckim, natury i przyrody.

Poza sektorem rolniczym i leśnym mieszkańcy gminy zajmują się w 29,1% przemysłem i budownictwem, w 12,1% sektorem usług (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 1,2% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości)⁷.

Zgodnie z danymi udostępnionymi w Bazie Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (www.stat.gov.pl) na obszarze gminy Hajnówka zarejestrowanych było:

Tabela 4: Przedsiębiorczość w gminie

Liczba podmiotów działających	2014	2017	2020
Razem w roku, w tym:	276	280	297
Sektor publiczny	7	4	0
Sektor prywatny – spółki	13	14	14

⁷ Więcej: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Hajnowka#rynek-pracy

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY HAJNÓWKA DO 2033 ROKU

Sektor prywatny – osoby fizyczne	212	217	244
Spółdzielcze	3	2	1
Stowarzyszenia i organizacje pozarządowe	13	16	15
Podmioty nowo zarejestrowane w roku	15	16	18

Dane: Urząd Gminy w Hajnówce, Bank danych lokalnych GUS ⁸

Na podstawie analizy danych z tabeli **można stwierdzić, że na przestrzeni lat 2014-2020 dynamika przedsiębiorczości była wzrostowa**. Obserwuje się stały trend w zakładaniu nowych działalności gospodarczych, w roku 2020 zarejestrowano 18 nowych podmiotów. Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej jest mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających 0 - 9 pracowników.

W 2019 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Hajnówka wynosiło 4 690,11 PLN, co odpowiada 90.50% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Hajnówka 317 osób wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 110 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc **saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -207⁹**.

Analiza lokalnego rynku pracy dotyczy również osób pozostających bez pracy. Została przeprowadzona na podstawie danych o liczbie bezrobotnych i strukturze bezrobocia, udostępnianych przez **Powiatowy Urząd Pracy w Hajnówce**. Na terenie działania Powiatowego Urzędu Pracy występuje **duże przestrzenne zróżnicowanie poziomu bezrobocia; 48% pozostających bez pracy zamieszkuje miasto Hajnówka, a pozostałe 52 % stanowią mieszkańcy 9 gmin powiatu**.

Z ogólnej liczby 1 325 zarejestrowanych bezrobotnych na dzień 31.12.2020 przez PUP w Hajnówce – 100 osób spośród wszystkich w powiecie to osoby zamieszkałe na terenie gminy

Bezrobocie w powiecie hajnowskim systematycznie spadało. Z 1 859 osób w 2014 r. zmniejszyło się o 534 osoby, do liczby 1325 w 2020 roku, to jest 29% . **Spadek dotyczy również pozostających bez zatrudnienia mieszkańców gminy Hajnówka**, ze 136 zarejestrowanych w roku 2014 do 100 osób w roku 2020.

⁸ W związku z wprowadzonymi od 1 grudnia 2014 r. zmianami przepisów prawnych regulujących sposób zasilania rejestru REGON informacjami o podmiotach podlegających wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego, od danych według stanu na 31 grudnia 2014 r. istnieje możliwość wystąpienia w rejestrze REGON niewypełnionych pozycji dotyczących przewidywanej liczby pracujących, adresu siedziby, rodzaju przeważającej działalności oraz formy własności. W związku z powyższym dane naliczone z rejestru REGON według ww. informacji mogą nie sumować się na liczbę ogółem prezentowaną w danej podgrupie.

⁹ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Hajnowka#rynek-pracy

Bezrobocie rejestrowane w gminie Hajnówka wynosiło w 2020 roku - 6,4 % ogółu mieszkańców.

Było to mniej od stopy bezrobocia rejestrowanego w powiecie hajnowskim 6,9 % oraz od wskaźnika dla województwa podlaskiego 6,7%, ale więcej od stopy bezrobocia rejestrowanego dla całej Polski – 6,2%.

Liczba osób bezrobotnych w gminie Hajnówka:

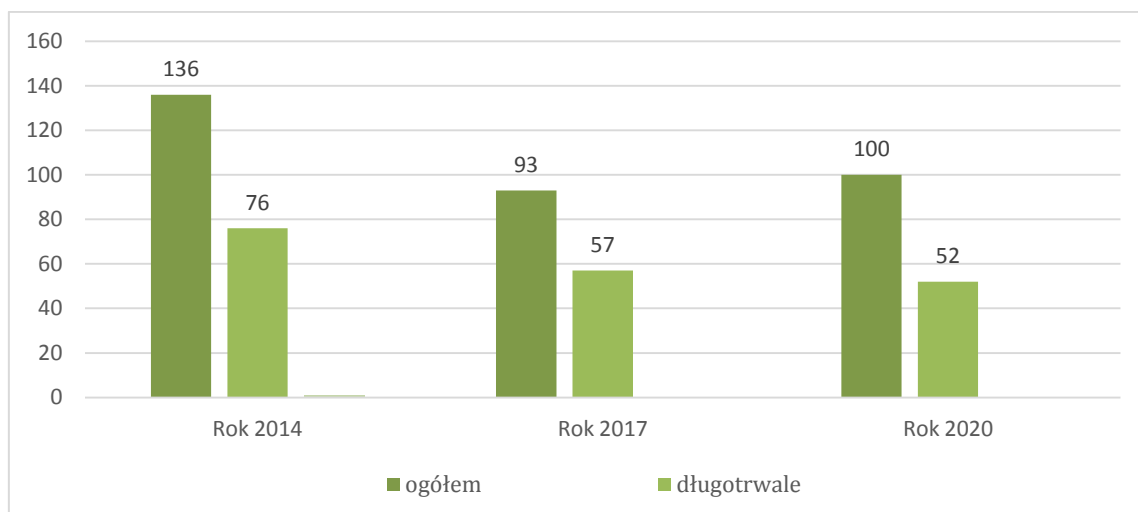
w roku 2014 - 5,8%, było to 136 osób,

w roku 2017 - 4,1%, były to 93 osoby,

w roku 2020 – 6,4 %, było to 100 osób

w wieku produkcyjnym zamieszkujących teren gminy i spełniających kryteria osoby bezrobotnej wg ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Wykres 2: Struktura bezrobotnych w gminie w latach 2014-2020

Dane: PUP Hajnówka

Jedną z najbardziej niekorzystnych cech bezrobocia jest długi czas pozostawania bez pracy. Na podstawie danych statystycznych można stwierdzić, że na koniec grudnia 2020 roku dla obszaru gminy **zarejestrowane od długiego czasu były 52 osoby, czyli 52%**. Długotrwałość pozostawania bez pracy to

okres 12 miesięcy bez podjęcia zatrudnienia. **Jedynie 15 zarejestrowanych jako bezrobotne miały prawa do zasiłku.**

Taka sytuacja niesie ze sobą zagrożenie dla życia społecznego osób, które doświadczają ubóstwa. Brak środków do życia wynikające z długotrwałego bezrobocia przyczynia się do pojawienia bezradności wyuczonej, kiedy to osoby bezrobotne zaczynają zarówno pod względem ich emocji (przestają wierzyć w zmianę sytuacji), wiedzy (zaprzestają poszukiwania informacji dotyczących ofert

pracy) i działań (nie uczestniczą w spotkaniach specjalnie dla nich zorganizowanych) nie widzieć sensu w staraniach się o pracę, we własnej aktywizacji na rynku pracy. Występuje też często niechęć do podejmowania szkoleń, udziału w kursach mających na celu przekwalifikowanie zawodowe.

Z danych wynika, że wśród osób rejestrujących się do PUP w Hajnówce (Informacja o rynku pracy na dzień 31.12.2020) były grupy osób w sytuacji szczególnej na rynku pracy: **mężczyźni stanowili 62% grupy**, dominującą grupą wiekową były osoby po 50 roku życia- 42 % oraz osoby bez kwalifikacji- 35%. Wśród 100 osób bez pracy- ośmioro to osoby z niepełnosprawnościami.

Pomimo pozytywnych zmian na lokalnym rynku pracy powiat i gmina nadal pozostają rynkiem pracy o niewykorzystanym potencjale w zakresie podaży i popytu na rynku pracy. W powiecie brakuje wyboru podmiotów, które wspierałyby przedsiębiorców w ich działaniach. W obrębie powiatu nie ma dużego wyboru podmiotów gospodarczych mogących w zasadniczy sposób oddziaływać na lokalny rynek pracy.

Brak konkurencyjności zakładów pracy sprawia, iż młode osoby posiadające wysokie kwalifikacje zawodowe oraz osoby z wyższym wykształceniem migrują z powiatu i szukają pracy w innych regionach.

W ramach działań na rzecz osób bezrobotnych, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej - **GOPS w Hajnówce** informował osoby bezrobotne, korzystające z pomocy społecznej o możliwości udziału w projektach współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, ale także o rekrutacjach do szkół zaocznych, kursach, szkoleniach, projektach kierowanych do osób niepełnosprawnych, a w razie potrzeby pomagał przy rekrutacji zainteresowanych szkoleniami. Kierował osoby bezrobotne do utworzonego **CIS (Centrum Integracji Społecznej)** i **KIS (Klubu Integracji Społecznej)**, instytucji reintegracji społeczno-zawodowej w gminie.

GOPS w Hajnówce współpracował z **Powiatowym Urzędem Pracy** przy organizowaniu prac społecznie użytecznych, wielu programów i projektów skierowanych do grup szczególnie dotkniętych pozostawaniem bez pracy.

Urząd Gminny wraz z partnerami społecznymi, gospodarczymi, rolnikami, sołectwami i PUP w Hajnówce wdrażał **Programy Rewitalizacji oraz Aktywności Lokalnej na lata 2017-2023**, których działania kierowane były na rozwój infrastruktury oraz usług dla grup społecznych o szczególnych potrzebach w obszarze rynku pracy i integracji, zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym:

- długotrwale bezrobotnych oraz biernych zawodowo,
- bezrobotnych powyżej 50 roku życia,
- osób niepełnosprawnych,
- osób o niskich kwalifikacjach.

W partnerstwie z Zakładem Doskonalenia Zawodowego w Białymstoku wdrożono projekt **KIS- Klubu Integracji Społecznej**, aktywizacji społeczno-zawodowej 20 osób z terenu Gminy Hajnówka,

w tym osób niepełnosprawnych. Projekt zintegrowany był z projektem "Zmiana sposobu użytkowania budynku po byłej mleczarni na Klub Integracji Społecznej wraz z rozbudową i przebudową".

Przygotowano projekt przebudowy i zmianę sposobu użytkowania budynku po byłej kotłowni PGR w Nowoberezowie z przeznaczeniem na Centrum Aktywności Wiejskiej wraz z rozbiórką komina.

W odpowiedzi na poszukiwanie rozwiązań kierowanych do grup szczególnych **Powiatowy Urząd Pracy – PUP w Hajnówce** realizował wiele programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji lokalnego rynku pracy¹⁰, w tym:

- Projekt pt.: „Aktywizacja osób powyżej 30 roku życia w powiecie hajnowskim” współfinansowany przez Unię Europejską, ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego skierowany do: osób powyżej 50 roku życia, kobiet, osób z niepełnosprawnościami, osób długotrwale bezrobotnych oraz osób o niskich kwalifikacjach,
- Program staży w placówkach Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa finansowany z rezerwy Ministra Rodziny Pracy i Polityki Społecznej,
- Projekt w partnerstwie z miastem Łomża i Kolno oraz powiatami – zambrowskim, siemiatyckim, wysokomazowieckim, a także z gminą Boćki pod nazwą „Regionalne Innowacje Społeczne - **Centra Integracji Społecznej województwa podlaskiego**”. Inicjatywę skierowano do 60 osób niepełnosprawnych, osób bezrobotnych, w tym bezrobotnych długotrwale bez względu na wiek, płeć czy niepełnosprawność.

Powiatowy Urząd Pracy w Hajnówce działa w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych i poszukujących pracy w celu poprawy sytuacji na lokalnym rynku pracy, rozwoju zasobów ludzkich, zwiększenia mobilności na rynku pracy oraz wzmocnienia integracji i solidarności społecznej.

Uzupełniając działalność wobec osób pozostających bez pracy - **Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej** – OWES subregionu Bielskiego prowadził na terenie gminy **Inkubator Ekonomii Społecznej**, gdzie udzielano doradztwa, bezzwrotnych dotacji na założenie przedsiębiorstwa społecznego oraz prowadzono szkolenia.

Oferta OWES skierowana była do:

- osób bezrobotnych, defaworyzowanych na rynku pracy (m.in. osób niepełnosprawnych, korzystających z pomocy społecznej, spełniających kryteria Ustawy o zatrudnieniu socjalnym),
- lokalnych liderów – społeczników,
- stowarzyszeń, fundacji, WTZ i innych podmiotów ekonomii społecznej (PES),
- spółdzielni socjalnych i inne przedsiębiorstw społecznych (PS).

¹⁰ <https://hajnowka.praca.gov.pl/>

Tradycja kulturowa i historyczna, położenie geograficzne, walory krajobrazowe, rolnictwo, leśnictwo oraz cechy mieszkających ludzi tworzą potencjał rozwojowy.

Przyszłość gminy, w kontekście zasobów podmiotów gospodarczych i ich wzrastającej liczby, to intensyfikacja produkcji rolnej, leśnej, w tym zdrowej żywności oraz rozwój turystyki. Bardzo ważnym zadaniem jest rozbudowa infrastruktury społecznej i gospodarczej.

Tworzenie nowych miejsc pracy na terenie gminy jest jednym z ważnych warunków efektywnego rozwoju społeczno- gospodarczego.

WNIOSKI I PROGNOZY ZMIAN:

- Na przestrzeni lat 2014-2020 dynamika przedsiębiorczości miała charakter wzrostowy (w 2014 było w gminie 15, w 2020 – 18 nowo zarejestrowanych podmiotów), co wskazuje na dobre warunki lokalne i zarządzanie w sferze gospodarczej.
- Wśród prywatnych podmiotów gospodarczych dominują małe przedsiębiorstwa z reguły rodzinne do 9 osób.
- W gminie Hajnówka dominuje i utrzymują się stale na wysokim poziomie produkcja rolna (86% rolnictwo- zboża, pozostałe hodowla trzody chlewnej i bydła) i leśna.
- Liczba gospodarstw rolnych z 2 622 w roku 2014 wzrosła do 2 799, przy dominującym trendzie zwiększania się małych do 5 ha oraz dużych pow. 20 ha gospodarstw rolnych.
- Należy utrzymać tendencje sprzyjające zintensyfikowanemu rolnictwu, leśnictwu i dbaniu o stan środowiska naturalnego we współpracy z sołectwami, rolnikami. Wykorzystać kolejny okres finansowania z EU. Szansą dla gminy jest rozwój turystyki i agroturystyki oraz rolnictwa ekologicznego, potencjał leśny.
- Na terenie gminy Hajnówka występuje średni, spadkowy poziom bezrobocia rejestrowanego. W roku 2020 osoby bezrobotne stanowiły 6,4 % ludności w wieku produkcyjnym, czyli 100 osób.
- Należy poszukiwać efektywnych rozwiązań wobec osób z grup ryzyka na rynku pracy; mężczyzn, bez kwalifikacji oraz powyżej 50 roku życia. Utrzymać współpracę z PUP i instytucjami działającymi w obszarze rynku pracy, ekonomii społecznej; realizację projektów i przedsięwzięć. Wciąż w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy są bezrobotni długotrwale, ich liczba stanowiła w roku 2020, aż 52 % wśród ogółu bezrobotnych w gminie.
- Jak wykazują dane gminne, problem bezrobocia jest szerszy i dotyczy również gospodarstw rolnych, w tym niemożności równego traktowania i zatrudniania emerytów rolników na rynku pracy.

- Niezbędna jest współpraca partnerska służb publicznych, instytucji pozarządowych i prywatnych w obszarze rozwiązań rynkowych, tworzenie możliwie najlepszych warunków dla pozyskiwania inwestorów.

3. OBSZARY SPOŁECZNE WRAZ Z WNIOSKAMI I PROGNOZAMI ZMIAN

W każdym z prezentowanych poniżej obszarów diagnostycznych dokonano opisu rzeczywistego stanu potrzeb, infrastruktury oraz kapitału społecznego w kontekście zadań gminy. Obszary obejmują informacje dotyczące edukacji, kultury, ochrony zdrowia, bezpieczeństwa i pomocy społecznej.

EDUKACJA

W gminie Hajnówka w roku szkolnym 2020/2021 edukacja odbywała się w dwóch instytucjach: **Szkole Podstawowej w Dubinach oraz w Niepublicznej Szkole Podstawowej w Orzeszkowie.**

W SP w Dubinach nauką objętych było 141 dzieci w wieku szkoły podstawowej i 66 dzieci w oddziałach przedszkolnych. Przy SP w Dubinach działała świetlica dla dzieci i młodzieży, zapewniająca opiekę osobom dojeżdżającym i/lub dzieciom rodziców pracujących. W roku 2020/2021 korzystało z niej 25 dzieci.

W NSP w Orzeszkowie naukę kontynuowało 23 uczniów oraz 7 dzieci w oddziale przedszkolnym.

Po wprowadzeniu zmian w systemie edukacji we wrześniu 2017, prawo oświatowe zmieniło strukturę polskich szkół. Zmiany objęły wszystkie szczeble edukacyjne - od szkół podstawowych po szkoły ponadpodstawowe. W tych pierwszych nauka wydłużona została do ośmiu lat, stąd w gminie funkcjonują dwie szkoły podstawowe ośmioletnie.

Zmiany prawne oraz zmniejszanie się liczby dzieci w gminie wpłynęły też na zmiany w strukturze edukacyjnej. Do roku szkolnego 2020/2021 w gminie funkcjonowały: Punkt Przedszkolny „Kraina Radosnych Maluchów” w Dubinach oraz Szkoła Podstawowa w Nowokorninie. W 2020 roku przeprowadzono procedury ich likwidacji.

W latach 2016-2020 gmina oferowała też młodym rodzicom możliwości oddania pod fachową opiekę dzieci w wieku poniżej 3 lat. **Żłobek Maluszek Tytusek** dysponował 18 miejscami. W 2020 roku opieką objętych było 16 dzieci.

Niewątpliwie reforma szkół podstawowych i likwidacja gimnazjum wpłynęła na spadek liczby dzieci w szkołach podstawowych na przestrzeni siedmiu lat.

Tabela 5: Liczba dzieci objętych edukacją w gminie w latach 2014-2020

Rok szkolny	2013/2014		2016/2017		2020/2021	
	Liczba dzieci	W tym dowożonych	Liczba dzieci	W tym dowożonych	Liczba dzieci	W tym dowożonych
W Szkole Podstawowej w Dubinach	180	172	143	140	141	136
W Niepublicznej Szkole Podstawowej w Orzeszkowie	16		21		23	
Szkoła Podstawowa w Nowokorninie	30		21		0	
W oddziałach przedszkolnych (punkcie przedszkolnym)	72	0	78	4	73	10
Razem	308	176 57%	265	140 53%	268	136 51%

Dane : Dane własne SP z terenu gminy

W kontekście liczby dzieci korzystających z wychowania przedszkolnego na terenie gminy, dostrzegalny jest utrzymujący się, stabilny trend. W roku szkolnym 2013/2014 z wychowania przedszkolnego korzystało 72 dzieci, a w roku 2020/2021 liczba ta wynosiła 73 osoby (w tym 10 dojeżdżających).

W demografii gminy dostrzegalny jest ogólny spadek liczby ludności, ale ilość urodzeń jest stabilna: w roku 2014 przyszło na świat 26 dzieci, a w roku 2020 również 26 dzieci. Utrzymująca się stała liczba dzieci przedszkolnych to możliwy wzrost świadomości edukacyjnej rodziców oraz skutek zmniejszonej liczby bezrobotnych na lokalnym rynku pracy. Pobyt w przedszkolu dobrze rokuje na przyszłą edukację, wcześniejsze rozpoczęcie nauki ma wpływ na późniejsze wyniki egzaminacyjne, a także na lepszą socjalizację dzieci.

Gmina Hajnówka realizuje obowiązek **bezpłatnego dowozu dzieci do szkół oraz zapewnienia im opieki poprzez przewoźnika** – Podlaską Komunikacją Samochodową NOVA SA w formie zakupu biletów miesięcznych. Uczniowie podczas dowozu do szkoły mają zapewnioną opiekę.

We wrześniu 2020 r. 76 % wszystkich uczniów, dojeżdżało do szkoły zorganizowanym przez gminę środkiem transportu publicznego. Gmina realizuje też umowy z opiekunami uczniów niepełnosprawnych dojeżdżających do szkół i przedszkoli.

W ramach wsparcia edukacji i zapewnienia dostępności do edukacji przedszkolnej realizowano wiele projektów współfinansowych ze środków EFS:

Dzięki projektowi „**Poprawa warunków edukacji przedszkolnej w Gminie Hajnówka**”

Utworzono 18 miejsc wychowania przedszkolnego, dostosowano pomieszczenia, zakupiono wyposażenie pomoce dydaktyczne do sali, doposażono plac zabaw, zatrudniono nauczycielkę i opiekunkę do dzieci. Ponadto nauczyciele wychowania przedszkolnego podnieśli kompetencje zawodowe poprzez uczestnictwo w szkoleniach i kursach.

Projekt „**Dobra edukacja**” miał na celu rozwój kompetencji kluczowych i atrakcyjności oferty edukacyjnej szkoły poprzez realizację nowoczesnych programów podnoszących kompetencje i umiejętności uniwersalne uczniów (zajęcia dodatkowe edukacyjne, naukowo-techniczne i terapia SI dla uczniów), podniesienie kompetencji nauczycieli (kompleksowe szkolenia i wsparcie), doposażenie placówki w nowoczesne materiały dydaktyczne i narzędzia TIK, pracownię przedmiotową oraz pomoc stypendialną dla uczniów.

Uczniowie gminnych szkół podstawowych otrzymują wsparcie Urzędu Gminy o charakterze motywacyjnym w formie **jednorazowego stypendium** za wyniki w nauce oraz osiągnięcia artystyczne i sportowe.

Na podstawie art. 90b ustawy o systemie oświaty gmina Hajnówka **przyznaje też pomoc materialną** o charakterze socjalnym w postaci stypendiów (15 uczniów) i zasiłków szkolnych.¹¹

Obok podstawowych zadań edukacyjnych szkoły wypełniają też funkcje opiekuńcze oraz zapewniają aktywność fizyczną i rekreację na placach zabaw i boiskach. Ponadto:

- realizują programy profilaktyczne (warsztaty dla uczniów, konkursy, wystawy prac, inscenizacje),
- prowadzą pedagogizację rodziców,
- uczestniczą w zawodach sportowych na szczeblu wojewódzkim i powiatowym,
- aktywnie biorą udział w konkursach przedmiotowych i artystycznych osiągając sukcesy,
- prowadzą współpracę z : Filharmonią Białostocką, Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Hajnówce, Nadleśnictwem Hajnówka i Browsk, Białowieskim Parkiem Narodowym, Mleczarnią w Hajnówce, Strażą Pożarną, Policją,
- współpracują ze szkołą na Białorusi,
- prowadzą współpracę ze środowiskiem organizując festyny,

¹¹ Raport o stanie gminy za 2020 rok

- organizują wycieczki, wyjazdy na basen, na lodowisko, do teatru, do kina.

W placówce SP w Dubinach, oprócz realizowanej podstawy programowej dzieci i młodzież uczestniczyły w latach 2014- 2020 **w około 50 zajęciach dodatkowych** w ramach kół zainteresowań: przedmiotowych, artystycznych, informatycznych, wyrównawczych, programów. Po dokonaniu diagnozy i rozeznaniu potrzeb uczniów placówki edukacyjne organizowały zajęcia mające na celu zwiększenie szans edukacyjnych uczniów zdolnych i mających problemy: zajęcia wyrównawcze, rewalidacyjne, logopedyczne, korekcyjne oraz dla uczniów uzdolnionych.

Tabela 6: Formy zajęć w SP w Dubinach

Formy zajęć w SP w Dubinach	Rok 2013/2014	Rok 2016/2017	Rok 2020/21
Koła	8	8	9
Programy	12	10	10
Zajęcia dodatkowe	3	24	19
Zajęcia wyrównawcze	14	14	14
Zajęcia rehabilitacyjne, SI, terapeutyczne	3	3	5

Dane: SP w Dubinach

Ponadto włączają się w lokalne, wojewódzkie i krajowe programy:

- zdrowotne: Owoce w szkole, Szklanka Mleka,
- profilaktyczne, ekologiczne,
- z zakresu bezpieczeństwa: Bezpieczny uczeń na drodze”, „ Bezpieczne wakacje”,
- charytatywne.

Nauczyciele kształtują wśród młodzieży postawy charytatywne i propagują ideę wolontariatu poprzez uczestnictwo w różnych akcjach charytatywnych.

Oprócz kadry pedagogicznej przedmiotowej, szkoły i oddział przedszkolny zatrudniają niezbędnych specjalistów, w tym: pedagoga szkolnego, psychologa, logopedę, terapeutów. Wspomagają oni edukację dzieci niepełnosprawnych w gminie (w SP w Dubinach kształciło się w każdym roku od 2 do 5 dzieci z orzeczeniem). Wzrastała również liczba dzieci objętych wsparciem terapeutycznym. W roku 2014 ze wsparcia w SP w Dubinach korzystało 17 dzieci, a w roku 2020 już 30 dzieci, czyli co czwarte z kształcących się.

W celu wsparcia specjalistycznego dla uczniów, nauczyciele podnoszą swoje kwalifikacje w ramach studiów podyplomowych i certyfikowanych szkoleń. W roku szkolnym 2020/2021

nauczycieli wzięli udział w **130 kursach i innych formach doskonalenia, szkoleniach wewnętrznych i zewnętrznych**.

W podmiotach funkcjonowały w analizowanym okresie Rady Rodziców. Szkoła Podstawowa w Dubinach organizowała warsztaty edukacyjne i spotkania dla rodziców.

W ramach realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych prowadzona była profilaktyka uzależnień oraz promocja zdrowego stylu życia.

Szkoła Podstawowa w Dubinach zapewniała podopiecznym ciepłe posiłki, w roku 2014 korzystało z nich 163 dzieci, a w roku 2020- 120 dzieci.

WNIOSKI I PROGNOZY ZMIAN OBSZARU EDUKACJI:

- W latach 2014-2020 nastąpił spadek liczby uczniów w Szkole Podstawowej. Liczba dzieci objętych edukacją przedszkolną jest stabilna.
- Niezbędne jest utrzymanie zajęć pozalekcyjnych prowadzonych przez placówki edukacyjne, gdyż gwarantuje to wyrównywanie szans rozwojowych oraz aktywny sposób spędzania czasu, alternatywny wobec cyfrowych wzorców.
- Należy wesprzeć szkoły w rozwoju infrastruktury, w tym doposażeniu sal w pomoce dydaktyczne, rozwoju pomieszczeń specjalistycznych przy wykorzystaniu procesu Programu Rewitalizacji.
- Z obserwacji pedagogicznej i osiągnięć edukacyjnych uczniów zauważalny jest wzrost liczby uczniów z dysfunkcjami, niepełnosprawnościami, co powinno być wskazaniem do pozyskiwania specjalistów do wsparcia rozwoju społecznego i edukacyjnego podopiecznych placówek.
- Konieczne jest kontynuowanie programów skierowanych na bezpieczeństwo fizyczne i psychiczne uczniów, w tym w Internecie w celu minimalizacji zachowań przemocy i agresji.

KULTURA W GMINIE

Istotnym czynnikiem warunkującym aktywność kulturową mieszkańców są dobrze funkcjonujące instytucje kultury, grupy aktywnych liderów, zespoły oraz zaangażowany w ten obszar samorząd, reprezentowany przez jednostkę organizacyjną. W gminie Hajnówka jest **to Gminne Centrum Kultury w Dubinach**.

Gminne Centrum Kultury w Dubinach jest samorządową instytucją kultury powstałą z połączenia Gminnego Ośrodka Kultury i Gminnej Biblioteki Publicznej. W latach 2015-2020 zatrudniało od 5 do 8 osób, w tym pracowników GCK, instruktorów tańca, czy muzyki. Do

podstawowych zadań Centrum należy organizowanie działalności kulturalnej i bibliotecznej na terenie gminy wiejskiej Hajnówka:

- organizacja imprez kulturalnych,
- organizowanie warsztatów dla dzieci i dorosłych,
- opieka nad dziećmi uczęszczającymi do świetlic,
- wsparcie amatorskich zespołów artystycznych,
- gromadzenie i udostępnianie zbiorów bibliotecznych,
- współpraca z placówkami oświatowymi, kulturalnymi i innymi instytucjami w zakresie upowszechniania kultury.

Gminne Centrum Kultury w Dubinach w swojej strukturze posiada **16 świetlic wiejskich, pracownię komputerową, 2 boiska i 9 placów zabaw oraz altany**. Centrum zabezpiecza środki finansowe na ich ubezpieczenie, utrzymanie oraz sprawne funkcjonowanie.

Świetlice znajdowały się w miejscowościach: Borek, Borysówka, Chytra, Czyżyki, Dubiny, Lipiny, Kotówka, Mochnate, Nowoberezowo, Nowokornino, Nowosady, Orzeszkowo, Pasieczniki Duże, Rzepiska, Stare Berezowo, Trywieża.

Przy niektórych świetlicach i altanach funkcjonuje w sumie 9 **siłowni** oraz Miejsce Obsługi Rowerzystów w Mochatnem wraz z placem zabaw i zewnętrzną siłownią rekreacyjną.

Ponadto, w świetlicy w Dubinach działa **Pracownia Orange**, wyposażona w dwa stanowiska komputerowe, pozostające do nieodpłatnej dyspozycji osób odwiedzających.

Nadrzędnym celem Gminnego Centrum Kultury jest stworzenie mieszkańcom gminy możliwości korzystania z różnych form życia kulturalnego. W swojej ofercie programowej GCK oferuje działania, które służą integracji społeczeństwa i adresowane są dla jak najszerzej liczby mieszkańców poprzez uwzględnienie ich oczekiwań. Bardzo ważnym celem jest rozpropagowanie gminy Hajnówka i jej kulturowego dziedzictwa poprzez organizację imprez o szerszym zasięgu. Tym samym Gminne Centrum Kultury podejmuje działania stwarzające ofertę dla przybywających turystów, zwłaszcza podczas miesięcy wakacyjnych.

Działalność GCK w Dubinach ma swoje korzenie w bogatej historii gminy i regionu. Jest dostosowywana do potrzeb i oczekiwań mieszkańców, na miarę istniejących zasobów kadrowych, finansowych i organizacyjnych. Stwarza możliwości edukacji artystycznej i rozwoju pasji oraz zainteresowań mieszkańców. Przy GCK działają zespoły: **Żawaranki (przy OSP Mochnate) oraz zespół wokalnoinstrumentalny "LOTOS" z Dubin**. Obie grupy uczestniczą w wydarzeniach kulturalnych w regionie z powodzeniem reprezentując gminę Hajnówka, promują kulturę i gminę.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY HAJNÓWKA DO 2033 ROKU

Każdego roku kalendarzowego GCK wraz z partnerami realizuje szereg wydarzeń kulturalnych, a w okresie świąt Bożego Narodzenia, karnawału oraz ferii zimowych zajęcia i warsztaty dla najmłodszych mieszkańców gminy.

Wśród organizowanych cyklicznie bądź współorganizowanych wydarzeń przez GCK na szczególną uwagę zasługują:

- wielopokoleniowe spotkania muzyczne we wsi Trywieża,
- pikniki na płachtach we wsi Borysówka,
- Wieczory Kołęd w Dubinach i innych miejscowościach gminy,
- Międzynarodowe Festiwale Teatralne Wertep w Dubinach,
- Białoruski Festyn Ludowy,
- Festyny „I Tam Żywuć Ludzi”,
- Koncerty towarzyszące Międzynarodowemu Festiwalowi Hajnowskie Dni Muzyki Cerkiewnej,
- Piknik Myśliwski w Lipinach,
- Wieczór Chórów Wiejskich w Nowoberezowie.

Aktywizowane jest również środowisko dzieci, młodzieży i dorosłych poprzez udział w festiwalach i konkursach. Na co dzień dla dzieci udostępnione są świetlice, i miejsca do rozwoju zainteresowań.

Baza GCK w Dubinach jest wykorzystywana również na terenie gminy do organizacji:

- szkoleń,
- spotkań oraz pokazów,
- ćwiczeń dla seniorów,
- zajęć dla mieszkańców.

Tabela 7: Aktywności GCK w wybranych latach

Rok 2015	Rok 2017	Rok 2020
- warsztaty malowania toreb w Chytrej, Nowoberezowe - spotkania seniorów w ramach "e-motywacja"	Adff - warsztaty animacji poklatkowej w Dubinach - warsztaty teatralne w świetlicach w Nowoberezowie, Lipinach, Dubinach,	- zajęcia warsztatowe w ramach ferii zimowych - szkolenia z przedstawicielami KPP oraz PSP dla osób dorosłych

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY HAJNÓWKA DO 2033 ROKU

- warsztaty dla dorosłych z tworzenia kwiatów z bibuły - kurs dla dzieci "FunEnglish w bibliotece" - warsztaty dla dzieci z wykonywania świątecznych kartek, stroików, robienia ozdób z gipsu	Nowosadach, - realizacja projektu "Wokół Ping Ponga", w okresie wakacyjnym w świetlicach odbywały się warsztaty plastyczne, kulinarne. Zrealizowano projekt "Zdrowy i aktywny jak senior z Rzepisk". Zrealizowano projekt "Kotówianie i Kotówianki śpiewają, malują i wiją wianki".	w Borysówce, Dubiczach Osocznych, Dubinach, Topile - warsztaty z tkactwa koralikowego, haftu wstążkowego, pająki ze słomy we współpracy z fundacją Oni To My zrealizowano w świetlicach wiejskich na terenie całej gminy Hajnówka.
---	--	---

Dane: Gminne Centrum Kultury w Dubinach

Biblioteka Publiczna w strukturach GCK w Dubinach stara się być miejscem, odwiedzanym przez czytelników młodszych i starszych, zapewniając miejsce do czytania, korzystanie z materiałów na zajęcia i pisanie referatów. Dostęp do Biblioteki i GCK w Dubinach przystosowany jest dla czytelnika niepełnosprawnego.

Biblioteka stale uzupełnia księgozbiór. W latach 2015-2020 biblioteka zrealizowała dodatkowe działania w ramach NARODOWEGO PROGRAMU ROZWOJU CZYTELNICTWA na zakup nowości wydawniczych do bibliotek Publicznych.

Na dzień 31.12.2020 r. księgozbiór biblioteki liczył **7918 pozycji – z czego przybyło 449 książek (w tym 116 pochodziło z programu dotacji Ministerstwa Kultury, 87 – stanowił zakup ze środków samorządowych)**, przyjęto na stan 245 książek z biblioteki szkolnej w Nowokorninie. Bibliotekę w ciągu roku odwiedziło **971 osoby**.

Biblioteka oferuje czytelnikom nowości wydawnicze, literaturę piękną zagraniczną i polską dla dzieci, młodzieży i dorosłych, literaturę popularnonaukową z różnych dziedzin wiedzy, zbiory regionalne, literaturę obcojęzyczną, księgozbiór podręczny, lektury szkolne, opracowania lektur, książkę czytaną /e-booki/, książki z dużymi literami dla dzieci, prasę w formie papierowej i elektronicznej.

Biblioteka organizuje spotkania autorskie, na których promowani są lokalni twórcy; włącza się do akcji „Narodowego Czytania”.

Gminne Centrum Kultury w Dubinach, Biblioteka oraz świetlice współpracują też z parafiami, Kołami Gospodyń Wiejskich i innymi instytucjami znajdującymi się na terenie gminy, z Muzeum i Ośrodkiem Kultury Białoruskiej w Hajnówce, BTSK w Białymstoku, Fundacją Muzyka Cerkiewna w Hajnówce, Stowarzyszeniem Miłośnicy Muzyki Cerkiewnej, Stowarzyszeniem Pocztówka.

W zasobach GCK znajdują się publikacje dostępne dla mieszkańców związane ze zdrowiem, bezpieczeństwem.

Dostępności do kultury i rozwojowi społeczności gminy służyć miały też zrealizowane gminne projekty. **Budowa głównego ciągu komunikacyjnego miejsca pamięci narodowej w Starym Berezowie.** W ramach projektu przeprowadzono prace mające na celu zwiększenie dostępności i uporządkowanie przestrzeni publicznej w obszarze miejsca Pamięci Narodowej w Starym Berezowie. Projekt zrealizowano w współpracy z Kołem Gospodyń Wiejskich w Starym Berezowie dzięki wsparciu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

„Budowa ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej w Trywieży i Starym Berezowie”. Miejscowości wzbogaciły się o place zabaw i siłownie. Obie lokalizacje są wyposażone w stojaki rowerowe i miejsce do odpoczynku. Realizacja przedsięwzięcia była możliwa dzięki dofinansowaniu pozyskanemu w ramach konkursu przeprowadzonego przez **Lokalną Grupę Działania „Puszcza Białowieska”.**

"Utworzenie bezpiecznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej w Dubinach"

Zostały zrealizowane prace w zakresie obiektów małej architektury polegające na budowie wiaty rekreacyjnej, wykonaniu placu zabaw z montażem urządzenia wielofunkcyjnego i wykonaniem nawierzchni bezpiecznej, wykonaniu mini boiska do piłki nożnej i siatkówki, wykonaniu ogrodzenia (piłkochwyty) przy boisku od strony sąsiedniej działki, wykonaniu parkingów i chodników, zagospodarowaniu placu w elementy małej architektury.

Dziedzictwo kultury materialnej obszaru gminy Hajnówka związane jest przede wszystkim z budownictwem sakralnym. Do rejestru zabytków wpisane jest 7 obiektów.:

- cerkiew prawosławna par. p.w. NMP wraz z ogrodzeniem,
- cerkiew p.w.św. Jana Teologa,
- cerkiew par. p.w. Wniebowstąpienia Pańskiego wraz z cmentarzem przycerkiewnym i ogrodzeniem w Nowokorninie,
- cmentarz prawosławny w Nowokorninie,
- w Orzeszkowie stodoła z wiatrakiem.

Na terenie gminy Hajnówka znajdują się również obiekty architektury i budownictwa oraz cmentarze o wartościach historyczno-kulturowych.

Przy OSP w Mochnatem działa 1 zespół artystyczny, do którego należy 9 członków.

Centrum Etnograficzno-Ekumeniczne w Dubinach prowadzi samorząd realizowane były warsztaty tworzenia ikon metodą transferu.

WNIOSKI I TENDENCJE ZMIAN W OBSZARZE KULTURY:

- Poziom dostępności infrastruktury i aktywności instytucji kultury na przestrzeni lat 2015-2020 jest wysoki. GCK wraz z samorządem gminnym wykazują inicjatywę w zewnętrznym pozyskiwaniu środków na działania nowych projektów finansowanych ze środków zewnętrznych.
- Główną potrzebą jest kontynuacja modernizacji świetlic wiejskich na terenie gminy Hajnówka. Wskazane jest uzupełnianie wyposażenia pracowni i infrastruktury GCK w celu profesjonalnego działania i możliwości wzbogacania oferty kulturalnej; zabezpieczenia finansów na dodatkowe formy specjalistycznej aktywności mieszkańców poprzez między innymi zatrudnianie instruktorów do zajęć z dziećmi i młodzieżą.
- GCK stara się odpowiadać na potrzeby wszystkich grup społecznych gminy - rozwijając swoją działalność stałą i dodatkową.
- Głównym problemem obszaru kultury jest sezonowy styl aktywności mieszkańców, dlatego też oferta kulturalna powinna być stale wzbogacana, żeby zainteresowała i dotarła do jak najszerszego grona odbiorców.
- Samorząd Gminy i GCK dostrzegają wyraźną potrzebę wydarzeń, na których mieszkańcy mogli by zrelaksować się i odetchnąć. Potrzeba jest miejsc i zajęć, na których mogliby zadbać o swoje zdrowie.
- Należy kontynuować wprowadzanie elektronicznego dostępu do biblioteki (dostęp do konta bibliotecznego za pośrednictwem Internetu, przeszukiwanie zawartości katalogów wszystkich bibliotek jednocześnie, elektroniczną obsługę wypożyczeń, docieranie z ebookami i ofertą kultury do różnych grup wiekowych, w tym seniorów i osób zależnych, ich opiekunów).

KWESTIA ZDROWIA MIESZKAŃCÓW

W zakresie ochrony zdrowia mieszkańcy gminy Hajnówka korzystają z infrastruktury i usług oferowanych na poziomie ponadlokalnych, zlokalizowanych przede wszystkim w mieście Hajnówka.

System służby zdrowia funkcjonuje w oparciu o działalność będącego wielospecjalistycznym szpitalem powiatowym **Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Hajnówce**.

Tabela 8: Zatrudnienie kadry i służb medycznych w SP ZPZ w Hajnówce

	Lata		
	2014	2017	2020
lekarze	123	141	128
położne	18	19	20
pielęgniarki	263	247	261
ratownicy medyczni	2	8	12
fizjoterapeuci	20	21	21
technicy fizjoterapii	6	6	10
technicy masażysty	4	6	4
opiekunowie medyczni	0	13	18
higienistki szkolne	2	2	1
psycholodzy	3	9	14
logopedzi	2	4	5
terapeuci zajęciowi	6	7	7
technicy elektroradiologii	6	9	9

Dane: SP ZOZ w Hajnówce

W gminie prowadzony jest też **Wiejski Ośrodek Zdrowia w Nowoberezowie**. Ośrodek stanowi własność gminy Hajnówka, dzierżawioną przez SP ZOZ Hajnówka. Usługi medyczne oferowane przez Ośrodek Zdrowia są udostępnione również mieszkańcom innych gmin.

Ośrodek w roku 2020 zatrudniał: 1 lekarza specjalistów chorób wewnętrznych 2 pielęgniarki środowiskowo – rodzinna i szczepienna (szkolna). WOZ udzielił:

w roku 2014- 4284 porady

w roku 2017 – 3968 porad

w roku 2020- 3230 porad.

Formy pracy WOZ:

- świadczone usługi lecznicze, praktyczne i diagnostyczne,
- prowadzono edukację zdrowotną promującą zdrowy styl życia, aktywność fizyczną,
- profilaktykę onkologiczną: rak szyjki macicy ,rak piersi, rak jelita grubego, rak płuc,
- profilaktykę cukrzycy,
- profilaktykę wad postawy i wady wzroku u dzieci,
- profilaktykę chorób zakaźnych,
- opiekę zdrowotną w chorobach przewlekłych, uzależnieniach,

- opiekę nad pacjentem w podeszłym wieku,
- odwiedziny patronażowe u dzieci do 1 r.ż., u dzieci od 1 roku życia.

Realizowano programy skierowane są do osób znajdujących się w grupach ryzyka:

- Program profilaktyki chorób układu krążenia,
- Program profilaktyki raka szyjki macicy,
- Program profilaktyki gruźlicy,

SP ZOZ w Hajnówce realizował akcje badań cytologicznych i CHUK.

Mieszkańcy gminy Hajnówka poza szeregiem poradni specjalistycznych w SPZOZ w Hajnówce mogą również korzystać z usług **Centrum Zdrowia Psychicznego**. CZP jest placówką oferującą kompleksową pomoc psychiatryczną, psychologiczną oraz psychoterapeutyczną w ramach świadczeń finansowanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia. Z pomocy mogą skorzystać osoby pełnoletnie cierpiące na zaburzenia psychiczne, a także ich rodzina i bliscy pacjentów z zaburzeniami psychicznymi. Pomocy udziela wykwalifikowany zespół: lekarze, pielęgniarki, psycholodzy, terapeuci, pracownik socjalny.

W ramach Centrum działa: Punkt zgłoszeniowo-koordynacyjny, oddział Psychiatryczny, Poradnia Zdrowia Psychicznego, Oddział Dzienny oraz Zespół Leczenia środowiskowego.

Wśród potrzeb obszaru zdrowia SPZOZ wymienienia:

- trudności z dostępem do specjalisty oraz na rehabilitację, wiele osób potrzebowało świadczeń z zakresu ortopedii oraz rehabilitacji,
- samotność osób starszych, choroby uniemożliwiające sprawne funkcjonowanie w społeczeństwie, potrzeba usług opieki długoterminowej,
- wzrastający wskaźnik chorób układu krążenia, nowotworów.

Według SPZOZ w Hajnówce w latach 2014-2020 dominującym problemem zdrowotnym wśród pacjentów były **choroby układu krążenia oraz choroby nowotworowe**.

W związku z rozprzestrzenianiem się wirusa Sars-Cov-19 pojawiły się nowe wyzwania dotyczące wykrywania, leczenia oraz przeprowadzania szczepień ochronnych.

W 2019 roku **38,6% zgonów w gminie Hajnówka spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 21,8% zgonów w gminie Hajnówka były nowotwory, a 10,8% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego**. Na 1000 ludności gminy Hajnówka przypada 16.01 zgonów. Jest to znacznie więcej od wartości średniej dla województwa podlaskiego oraz znacznie więcej od wartości średniej dla kraju¹².

¹² https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Hajnowka#statystyki-zgonow

Na terenie gminy nie ma punktu aptecznego, mieszkańcy korzystają z aptek na terenie miasta Hajnówka i innych gmin.

Nadmierne, szkodliwe używanie Internetu, uzależnienie od alkoholu i narkotyków powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka, mając istotny wpływ na ogólny stan zdrowia, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy oraz relacje rodzinne i międzyludzkie. Z danych ogólnopolskich wynika, że wraz z wiekiem rośnie częstotliwość sięgania po alkohol, narkotyki. Od 2016 roku zacierają się różnice między piciem uczniów ostatnich klas szkoły podstawowej (dziewcząt i chłopców). Wzrost konsumpcji dotyczy głównie dziewcząt z klas VII i VIII, co jest negatywnym zjawiskiem, ma to jednakże uzasadnienie w ogólnej tendencji zwiększenia konsumpcji alkoholu przez kobiety. Wyniki ogólnoeuropejskiego badania (ESPAD 2019)¹³ **prowadzonego na 15 latkach w szkołach, pokazują, że: do picia napojów alkoholowych przyznaje się ponad 87,3% uczniów.**

Napoje alkoholowe to najpowszechniej używana substancja psychoaktywna przez młodzież, podobnie jak ma to miejsce w świecie dorosłych. **Rozpowszechnienie picia wykazuje trend spadkowy.** Badani w coraz większych odsetkach oceniają picie alkoholu jako zachowanie ryzykowne. Mimo tendencji spadkowej wskaźników picia alkoholu, rozpowszechnieniu picia w tej grupie daleko jeszcze do spełnia postulatów abstynencyjnego paradygmatu profilaktyki adresowanej do niepełnoletnich.

Przetwory konopi to najczęściej spotykany narkotyk we wzorach używania substancji psychoaktywnych przez młodzież. **W wynikach z 2019 r. nastąpił spadek rozpowszechnienia używania, zmniejszyły się odsetki badanych,** którzy mają wśród przyjaciół osoby używające oraz pojawiły się sygnały spadku dostępności. Jednak przynajmniej dwa wskaźniki mogą budzić niepokój. Po pierwsze obserwujemy długotrwały trend spadkowy przekonań o ryzyku związanym z paleniem marihuany lub haszysz, a po drugie nadal utrzymuje się przewaga oczekiwań pozytywnych konsekwencji używania nad antycypacjami konsekwencji negatywnych.

Analiza trendów rozpowszechnienia używania nowych substancji psychoaktywnych, czyli tzw. **"dopalaczy" ma tendencje spadkowe,** w tym zakresie towarzyszy wzrost przekonań o ryzyku związanym z używaniem tych substancji, nie tylko w sposób regularny, ale także na poziomie eksperymentowania.

Raport „Problematyczne używanie internetu przez młodzież” z 2018 roku wskazuje, że wśród polskich nastolatków w wieku 12–17 lat problematyczne używanie internetu **(PUI) występuje u 11,9% ogółu młodzieży.** Problematyczni użytkownicy internetu to częściej dziewczęta niż chłopcy oraz

¹³ "Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną." Raport, prezentacja oraz informacja prasowa z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2019 r. Europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD. Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Instytut Psychiatrii i Neurologii, 2020

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY HAJNÓWKA DO 2033 ROKU

starsze nastolatki (w wieku 15–17 lat) niż młodsze (w wieku 12–14 lat). Ponad połowa (52,8%) nastolatków deklaruje, że w ich rodzinach obowiązują zasady dotyczące korzystania z internetu. Najpopularniejsza

z nich to zakaz korzystania w czasie posiłków. Ponad połowa (54,4%) młodych ludzi miała kontakt z niebezpiecznymi treściami w internecie. Niemal co trzeci badany widział w sieci sceny okrucieństwa i przemocy, a co czwarty – treści dotyczące sposobów samookaleczania się, materiały pornograficzne oraz zachęcające do obrażania innych lub dyskryminujące.

Czynniki ryzyka PUI to: odczuwanie silnego stresu szkolnego, doświadczanie przemocy rówieśniczej, w szczególności wielu jej form, negatywny stosunek do szkoły oraz wiek.

Do czynników ochronnych należą: wsparcie ze strony rodziny, rówieśników i nauczycieli, prowadzenie przez rodziców rozmów z dzieckiem na temat bezpieczeństwa w internecie, zainteresowanie rodzica aktywnością dziecka online oraz regularne poświęcanie przez dziecko czasu na hobby niezwiązane z internetem.

Praca z młodzieżą winna uwzględniać strategie profilaktyczne: przekonań normatywnych, osobistych postanowień, wartości, wiedzy o konsekwencjach, z rozszerzeniem o strategie odpierania presji, alternatyw, umiejętność szukania pomocy, radzenia sobie ze stresem. Oddziaływania prewencyjne mają wyposażać młodzież w umiejętność radzenia sobie w trudnych życiowych sytuacjach, zagrażających życiu, zdrowiu.

W ramach programu: **Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, każdego roku w gminie Hajnówka** realizowano zadania profilaktyczne ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży szkolnej.

Nadrzędnym celem programu było zapobieganie powstawaniu negatywnych zjawisk związanych z nadużywaniem alkoholu. Sugerowano rodzinom oraz osobom nadużywającym alkoholu do korzystania z pomocy terapeutycznej. Pracownicy socjalni ośrodka pomocy społecznej prowadzili rozmowy profilaktyczne w miejscu zamieszkania osób uzależnionych wspólnie z dzielnicowym KPP w Hajnówce.

Na terenie gminy funkcjonuje **Gminna Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**. Jednym z głównych zadań GKPiRPA jest realizacja nałożonego przez ustawę o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii. Program ten finansowany jest z budżetu gminy ze środków pochodzących z wpłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

Gminna Komisja w 2020r. prowadziła postępowania zmierzające do orzeczenia obowiązku leczenia odwykowego wobec osób uzależnionych od alkoholu, które w związku z jego nadużywaniem

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY HAJNÓWKA DO 2033 ROKU

powodują rozkład życia rodzinnego, demoralizują małoletnich, uchylają się od leczenia albo systematycznie zakłócają spokój lub porządek publiczny. Komisja prowadziła również profilaktyczną działalność informacyjną i edukacyjną dla dzieci i młodzieży.

W roku 2020 odbyło się pięć posiedzeń komisji rozwiązywania problemów alkoholowych. Komisja rozpatrzyła 14 wniosków w sprawie leczenia odwykowego, które wpłynęły z Komendy Powiatowej Policji w Hajnówce, Prokuratury Rejonowej oraz od rodzin. Na zaproszenie komisji w celu przeprowadzenia rozmowy motywującej do podjęcia leczenia odwykowego było zapraszanych 14 osób, zgłosiło się 8 osób. Komisja opiniowała również wnioski o wydanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych. W celu realizacji usług na rzecz osób i rodzin z problemem uzależnienia samorząd gminy współpracował z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Komendą Powiatową Policji, Prokuraturą, Sądem Rejonowym Wydziałem Rodzinnym i Nieletnich, kuratorami sądowymi, parafiami wyznaniowymi.

Tabela 9: Działanie GKRPA i UG w zakresie pomocy osobom zagrożonym uzależnieniem

Liczba:	2014	2017	2020
nowych wniosków, które wpłynęły do GKRPA	15	19	14
przeprowadzonych rozmów motywujących do poddania się leczeniu odwykowemu	11	26	8
liczba osób korzystających z pomocy terapeutycznej	4	2	3
Realizowane programy, wydarzenia dla dzieci i młodzieży			
	Zajęcia integracyjne. Szkolne programy profilaktyczne w szkołach - działania na rzecz zdrowia i bezpieczeństwa. Spektakle w szkole podstawowej w Dubinach „W imię miłości” i gimnazjum „Skrzydła wolności”, spektakle zawierały	W GCK w Dubinach program profilaktyczno-edukacyjny „Spójrz naczej” mający na celu profilaktykę uzależnień wśród dzieci i młodzieży. Świetlice wiejskie projekt profilaktyczny	Ferie zimowe dzieciom w GCK w Dubinach, warsztaty kulinarne, teatrzyk Kamishibai i zajęcia teatralne, zajęcia muzyczno-ruchowe, walentynkowe laurki. W Klubie Integracji w Dubiczach Obocznych były przeprowadzone zajęcia profilaktyczne

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY HAJNÓWKA DO 2033 ROKU

	treści profilaktyczne dot. asertywnych zachowań wobec zła współczesnego świata.	„Ferie 2017 – Radość bez alkoholu” – praca w zespole, radzenie ze stresem. Program profilaktyczno-edukacyjny „Spójrz inaczej” mający na celu profilaktykę uzależnień wśród dzieci i młodzieży	dla dzieci i ich rodzin. Spotkania odbywały się systematycznie z udziałem policji i psychologa, odbyły się warsztaty szycia maseczek w związku z COVID-19, prelekcje policji i psychologa nt. integracja młodzieży i ich sąsiadów.
Realizowane programy, wydarzenia profilaktyczno-pomocowe			
	Festyn Rodzinny, Piknik Rodzinny, Przegląd Talentów Osób Niepełnosprawnych, Spektakl Teatralny „W imię przyjaźni”. Ogólnopolski Głos Profilaktyki w GOK w Dubinach – akcja ta służyła promowaniu mody na życie wolne od uzależnień.	Współpraca z KPP w ramach akcji „Nigdy nie jeżdżę po alkoholu” W Klubie Abstynentów „Dąb” – warsztaty z psychologiem, terapia dla osób uzależnionych, organizacja szkoleń interdyscyplinarnych, punkt informacyjno-konsultacyjny	Festyn Rodzinny przy GCK w Dubinach, na którym było zorganizowane stoisko profilaktyczne. Plakaty i ulotki rozpowszechniano na terenie gminy wraz z wykazem placówek udzielającym pomoc ofiarom przemocy w rodzinie.

Dane: Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Hajnówce

W realizacji zadań w obszarze profilaktyki i uzależnień mieszkańcy gminy mogą korzystać z prowadzonych miejsc pomocy i poradnictwa specjalistycznego w **Poradni Leczenia Uzależnień w Hajnówce oraz w Hajnowskim Stowarzyszeniu Abstynentów**.

WNIOSKI I PROGNOZY ZMIAN OBSZARU ZDROWIA:

- Dostępność do podstawowej opieki medycznej na terenie gminy Hajnówka jest wystarczająca.
- Dominującym problemem jest opieka nad osobami przewlekłe chorymi wymagającymi długoterminowego wsparcia. Konieczne jest zwiększenie kadry medycznej i społecznej świadczącej pomoc w domu pacjentom leżącym, przewlekłe chorym, samotnym.
- Wzrastający odsetek populacji gminy przekraczającej wiek 60 lat determinuje w przyszłości wzrost problemów dotyczących chorób i potrzeb wieku podeszłego. Stąd też należy zadbać o profilaktykę, miejsca do aktywnego wypoczynku.
- Zabezpieczenia dodatkowego wymagają:
 - świadczenia z zakresu leczenia chorób układu krążenia,
 - świadczenia z zakresu leczenia chorób układu kostno-stawowego oraz rehabilitacja osób z dysfunkcjami układu ruchu,
 - świadczenia z zakresu wczesnego wykrywania i leczenia nowotworów,
 - świadczenia z zakresu leczenia osób z zaburzeniami psychicznymi,
 - opieka nad kobietą w okresie ciąży, porodu, połogu oraz noworodkiem.
- Do najważniejszych problemów zdrowotnych wśród dzieci i młodzieży należą: otyłość, wady postawy, uzależnienia, a wśród dorosłych: choroby nowotworowe i układu krążenia.
- Wzrost chorób jest zdeterminowany stylem życia: niską aktywnością fizyczną dzieci, młodzieży i dorosłych, niską edukacją o zdrowym trybie życia (właściwe odżywianie, dieta, ruch, profilaktyka). Należy przewidzieć szereg działań edukacyjnych, aktywności sportowej i ruchowej mieszkańców gminy. Wskazane jest pozyskanie środków i zwiększenie nakładu na badania profilaktyczne, organizację wyjazdów na basen i turnusy rehabilitacyjne dla dzieci.
- Programy, warsztaty i oddziaływania kierowane do uczniów w szkołach powinny być traktowane jako jeden z elementów szerszych oddziaływań środowiskowych. Konieczne jest prowadzenie programów profilaktycznych rekomendowanych przez PARPA, KBds. Narkomanii, zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych, współuzależnionych.
- Wskazane jest zorganizowanie punktu konsultacyjnego osobom nadużywającym alkoholu oraz ich rodzinom. Niezbędne są porady psychologa i terapeuty osobom dorosłym.

OBSZAR BEZPIECZEŃSTWA

Brak bezpieczeństwa wywołuje niepokój i poczucie zagrożenia. Na terenie każdej gminy są miejsca, które wymagają wzmożonej interwencji służb policyjnych. Najpoważniejsze zagrożenia wskazane dla bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy (wg opracowanej przez dzielnicowego Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa) to akty wandalizmu i zaburzenie porządku przez osoby spożywające napoje alkoholowe oraz dopuszczające się innych wykroczeń porządkowych w rejonie Gminnego Centrum Kultury w Dubinach.

Gminę Hajnówka w latach 2014-2020 obsługiwał jeden dzielnicowy w ramach struktury **Komendy Powiatowej Policji w Hajnówce**, wypełniający zadania:

- organizowanie służby patrolowej w rejonach i miejscach zagrożonych, rejonach służbowych,
- prowadzenie rozpoznania osobowego, terenowego i posesyjnego,
- organizowanie przedsięwzięć i współdziałania z instytucjami, organizacjami i innymi podmiotami poza policyjnymi na rzecz zapobiegania zjawiskom patologicznym, w tym z GKRPA, sołtysami wsi, szkołami podstawowymi,
- rozpoznawanie zagrożeń przestępczością,
- prowadzenie postępowań skargowych,
- współdziałanie z Wydziałem Prewencji, Kryminalnym, Ruchu Drogowego oraz pozostałymi komórkami Komendy Powiatowej Policji w Hajnówce.

Według danych KPP w Hajnówce, przestępstwa na terenie gminy wykazują tendencję spadkową, najbardziej spadkowa kategoria to kradzieże.

Tabela 10: Przestępczość w gminie w wybranych latach

Kategoria przestępstwa/ w tym popełnione przez nieletnich	2014	2017	2020
Kradzież/Przywłaszczenie	92	87	36
Kradzież z włamaniem	69	71	39
Kradzież z włamaniem samochodu	1	1	2
Uszkodzenie mienia	36	52	22
Rozbój	7	3	3
Bójka/Pobicie	15	12	7
Uszkodzenie ciała	22	32	25
Znęcanie się	39	18	42

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY HAJNÓWKA DO 2033 ROKU

Nietrzeźwi kierujący	135	105	87
Przestępstwa narkotykowe	27	35	63
Oszustwa	41	37	45
Inne	255	298	227
Łącznie	739	751	598

Dane: Komenda Powiatowa Policji w Hajnówce

Tabela 11: Wykroczenia w gminie w wybranych latach

Kategoria wykroczenia	2014	2017	2020
Wykroczenia przeciwko mieniu	17	18	17
Wykroczenia przeciwko osobie	1	2	1
Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu osób	3	4	3
Wykroczenia przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu	1	2	4
Wykroczenia w ruchu drogowym	561	661	691
Inne	4	2	3
Łącznie	587	689	726

Dane: Komenda Powiatowa Policji w Hajnówce

Nastąpił, niestety, na przestrzeni siedmiu lat znaczny wzrost wykroczeń w ruchu drogowym.

Odnutowywane są przypadki kierowania pojazdami przez osoby znajdujące się pod działaniem alkoholu oraz nieprzestrzeganie innych przepisów ruchu drogowego, w tym ograniczenia prędkości w terenie zabudowanym.

Działania policji koncentrują się również na zapobieganiu przestępczości. Pożądane policyjne treści przekazywane są poszczególnym adresatom w ramach realizowanych programów prewencyjnych. Programy edukacyjne kierowane przede wszystkim były do młodzieży szkolnej oraz grona pedagogicznego, a także rodziców.

Podjęmowano działania zmierzające do propagowania sposobów ograniczania i zapobiegania przestępczości oraz zjawiskom kryminogennym, w tym realizowano:

- program profilaktyczny ' „Szkoła dobrego wyboru”, działania prewencyjne „Nieletni” prowadzone przez dzielnicowego we współpracy z pedagogiem szkolnym,
- program profilaktyczny „Uwaga zagrożenie”, działania „Nie Bądźmy Obojętni” — skierowane do osób narażonych na wychłodzenie organizmu lub zamarznięcie (nadużywających alkoholu,

samotnych, nieporadnych życiowo), bezpieczeństwo seniorów — rozdyskrebowanie broszur informacyjnych z ostrzeżeniami przed oszustami,

- działania „Bezpieczne wakacje/ferie”,
- program profilaktyczny „Stop patologiom”,
- działania „Bezpieczna droga do szkoły” — zajęcia z dziećmi z oddziałów przedszkolnych i uczniów, przekazanie elementów odblaskowych,
- program profilaktyczny „Mam wybór... wybieram rozsądek”.

Katalog programów był modyfikowany z uwzględnieniem działań lokalnych (w zakresie ich liczby i założeń) na bazie monitoringu ich realizacji i zmieniających się potrzeb.

Jedną z form zagrożenia bezpieczeństwa człowieka i rodziny jest przemoc : „jedenrazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

Działania wobec rodzin, osób doświadczających przemocy reguluje **Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie**. W ramach działania **Lokalnego Zespołu Interdyscyplinarnego** prowadzona jest edukacja społeczna i pomoc specjalistów. W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele:

- Ośrodka Pomocy Społecznej (pracownicy socjalni),
- Policji (dzielnicowy),
- Sądu Rejonowego w Bielsku Podlaskim(kurator zawodowy),
- Służby Zdrowia (pielęgniarka środowiskowa),
- Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Szkoły Podstawowej w Dubinach,
- organizacji pozarządowej (Stowarzyszenie Sympatyków Wsi Borysówka).

Obsługę organizacyjno-techniczną Zespołu Interdyscyplinarnego zapewnia **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Hajnówce**. Głównym celem działalności LZI jest zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie poprzez profilaktykę i edukację w tym zakresie; wsparcie osób doświadczających przemocy poprzez stworzenie efektywnie funkcjonującego systemu chroniącego ofiary przemocy oraz oddziaływanie ukierunkowane na sprawców przemocy w rodzinie.

Tabela 12: Formy pomocy udzielonej ofiarom przemocy domowej

Rodzaj pomocy	2014	2017	2020
---------------	------	------	------

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY HAJNÓWKA DO 2033 ROKU

Liczba NK*, które wpłynęły do Zespołu Interdyscyplinarnego	11	26	18
Liczba posiedzeń ZI	5	5	4
Liczba grup roboczych	0	1	0
Liczba osób skierowanych do programów korekcyjno-terapeutycznych	3	2	0

Dane : GOPS, Sprawozdania Zespół Interdyscyplinarny

*NK- Niebieskie Karty to procedura interwencji wobec przemocy w rodzinie, która składa się z odpowiedniej dokumentacji i sposobu postępowania w przypadku stwierdzenia bądź podejrzenia występowania przemocy. Głównym celem Niebieskich Kart jest rozpoznawanie przemocy i usprawnienie pomocy oferowanej przez przedstawicieli różnych służb w środowisku lokalnym, ale też tworzenie warunków do systemowego, interdyscyplinarnego modelu pracy z rodziną.

Istniejąca na terenie gminy infrastruktura w zakresie przeciwdziałania przemocy stanowi dobrą bazę dla podejmowania intencjonalnych oddziaływań i wsparcia. Do głównych zasobów ludzkich należą specjaliści zatrudnieni w instytucjach oraz jednostkach zajmujących się problematyką przemocy.

Dodatkowo, w ramach współpracy z **Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Hajnówce**, mieszkańcy gminy- sprawcy przemocy, mogą skorzystać z prowadzonego programu korekcyjno-edukacyjnego. Do udziału w programie sprawcy przemocy mogą zgłosić się dobrowolnie, zostać skierowani przez policję lub postanowieniem Sądu.

Poniższe dane potwierdzają niezbędność oddziaływań wobec sprawców **i wskazują utrzymujący się znaczny wzrost interwencji w tym obszarze.**

Tabela 13: Liczba interwencji w rodzinach w wybranych latach

	2014	2017	2020
Interwencje w rodzinach w związku z problemem uzależnienia i przemocy	32	67	61

Dane: Komenda Powiatowa Policji w Hajnówce

Gmina Hajnówka wykonuje również zadania z zakresu poprawy bezpieczeństwa poprzez partycypację w inicjatywach **Komendy Powiatowej Straży Pożarnej w Hajnówce oraz rozwijając potencjał Ochotniczych Straży Pożarnych gminy Hajnówka.**

Na terenie gminy funkcjonowało **6 jednostek OSP**, w tym w systemie Krajowym Systemie Ratowniczo – Gaśniczym zarejestrowane były 2 jednostki.

W 2020 r. do OSP należało 130 członków, w tym 8 kobiet i 127 mężczyzn.

Liczba członków honorowych wynosiła 43 .

Liczba podejmowanych interwencji w ramach OSP w 2020 r.:

OSP Mochnate

Pożar- 13,

Miejscowe zagrożenia - 10,

Alarm fałszywe- 1,

Ćwiczenia - 2

OSP Nowokornino

Pożar- 25,

Miejscowe zagrożenia - 15,

Ćwiczenia - 5

OSP Orzeszkowo:

Pożar – 13,

Miejscowe zagrożenia – 10,

Jednostki OSP przeciwdziałają zagrożeniom wynikającym z nieszczęśliwych zdarzeń losowych.

Ze względu na strukturę społeczno-gospodarczą największe zagrożenie pożarowe stanowią takie działy gospodarki jak rolnictwo i leśnictwo. Z analiz sytuacji pożarowych wynika, że najczęściej pożary powstają w rolnictwie indywidualnym. **OSP jest stale doposażana, ostatnio w 2020 roku została wyposażona w nowy sprzęt specjalistyczny do ratowania życia, pojazdy ratowniczo-gaśnicze.**

Tabela 14: Zasoby i statystyka zdarzeń pożarniczych KPPSP w Hajnówce

Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Hajnówce, ul. 11 Listopada 4, 17-200 Hajnówka	2014	2017	2020
Zasoby ludzkie i infrastruktura: Funkcjonariusze PSP	62	61	57
Pracownicy Cywilni	2	2	2
ZDARZENIA – liczba i rodzaj akcji			
Pożary	18	22	31
Miejscowe zagrożenia	35	63	56
Alarmy fałszywe	1	1	0
Wypadki	5	13	11
Powodzie	0	22	0

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY HAJNÓWKA DO 2033 ROKU

Wichury	5	24	31
Inne	25	4	14
Razem zdarzenia	89	149	143

Dane: KPPSP w Hajnówce

Jeszcze do niedawna straż pożarna realizowała przede wszystkim zadania związane z pożarami, takie jak ewakuacja, gaszenie i likwidacja skutków. Obecnie podejmuje akcje ratownicze o charakterze chemiczno-ekologicznym, technicznym i profilaktycznym, takie jak:

- cykle spotkań z dziećmi i młodzieżą szkolną nt. BEZPIECZNE FERIE, BEZPIECZNE WAKACJE,
- cykle spotkań z lokalną społecznością w ramach akcji CZAD I OGIEŃ , OBUDŹ CZUJNOŚĆ,
- akcje edukacyjne i prewencyjne przygotowano i rozpropagowano materiały edukacyjne dot. czadu, broszury informacyjne Czujka na straży twojego bezpieczeństwa, Zimowe dogrzewanie mieszkań, Nie bądźmy obojętni, ulotki dot. zachowania się nad wodą.

Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców Gminy Hajnówka stanowi jeden z celów Lokalnego **Programu Rewitalizacji Gminy Hajnówka na lata 2017-2023.**

WNIOSKI I PROGNOZY ZMIAN OBSZARU BEZPIECZEŃSTWA

- W gminie Hajnówka na przestrzeni lat 2014-2020 występuje spadek w materii dynamiki przestępczości.
- Wzrasta liczba interwencji w rodzinach w związku z przemocą, liczba wykroczeń w ruchu drogowym oraz zdarzeń pożarniczych. Nadal poprawy wymaga stan bezpieczeństwa na drogach, a zachowania ryzykowane kierowców, wykroczenia porządkowe są wskazywane jako jedne z dominujących wykroczeń w latach 2014-2020.
- Wzmocnienia wymaga bezpieczeństwo w ruchu drogowych, w związku z licznymi zgłoszeniami dotyczącymi przekraczania prędkości.
- Konieczne jest przeciwdziałanie demoralizacji i popełnianiu czynów karalnych przez nieletnich oraz prowadzenie profilaktyki wśród dzieci i młodzieży z zakresu cyber zagrożeń, bezpieczeństwa w miejscach publicznych i miejscu zamieszkania.
- Należy utrzymać sprawność funkcjonowania straży pożarnej. Konieczna jest kontynuacja wsparcia OSP w utrzymaniu i wyposażeniu w odpowiedni sprzęt oraz na przeprowadzanie szkoleń dla strażaków celem zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom gminy, w tym zakup zestawu narzędzi hydraulicznych w celu spełnienia wymagań do włączenia Ochotniczej Straży Pożarnej w Orzeszkowie do Krajowego Systemu Ratowniczego, zakup mikrobusu do przewozu

ratowników i sprzętu pożarniczego do Komendy Powiatowej PSP w Hajnówce podczas dużych działań ratowniczych na terenie gminy wiejskiej Hajnówka.

- Niezbędne jest podniesienie świadomości społecznej w zakresie zagrożeń związanych z wypalaniem traw i pozostałości roślinnych oraz zimowego docieplania mieszkań (zalet stosowania czujek dymu i czadu).
- Należy utrzymać i rozszerzyć formy wsparcie rodzinie, program pomocy dla sprawców przemocy, a także dobre funkcjonowanie Lokalnego Zespołu Interdyscyplinarnego, kontynuować programy edukacyjne skierowane do dzieci i młodzieży.
- Wzmocnić należy bezpieczeństwo seniorów, kontynuować prowadzenie działań profilaktycznych w zakresie oszustw na tzw. „wnuczka”, „policjanta” itp. oraz kradzieży na „hydraulika”, „elektryka” itp.

POMOC SPOŁECZNA W GMINIE

System pomocy społecznej ma za zadanie wspieranie osób i rodzin, które z przyczyn obiektywnych nie są w stanie zaspokoić swoich elementarnych potrzeb życiowych.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy o pomocy społecznej podstawowe zadania w zakresie problemów i potrzeb społecznych na terenie gminy realizuje **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Hajnówce**. Na dzień 31.12.2019 r. w GOPS zatrudnionych było 7 osób. W związku z realizacją Programu Rodzina 500+ (Ustawa o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci) w 2016 r. nie zatrudniono dodatkowych osób.

W celu efektywności działań pomocowych Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej współpracuje na co dzień z: Podlaskim Urzędem Wojewódzkim w Białymstoku, Starostwem Powiatowym w Hajnówce, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Hajnówce, Powiatowym Urzędem Pracy w Hajnówce, Zakładem Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku, Kasą Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Białymstoku, Urzędem Gminy w Hajnówce, Radą Gminy w Hajnówce, sołtysami gminy, Gminną Komisją Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespołem Interdyscyplinarnym, Kuratorium Oświaty w Białymstoku, Zakładem Pielęgnacyjno – Opiekuńczym w Hajnówce, sądami, kuratorami, komornikami sądowymi, prokuraturą, policją, służbą zdrowia.

Wszystkie wymienione osoby i instytucje działają w obszarze szeroko ujętej pomocy społecznej i pracy socjalnej na rzecz osób i rodzin potrzebujących wsparcia.

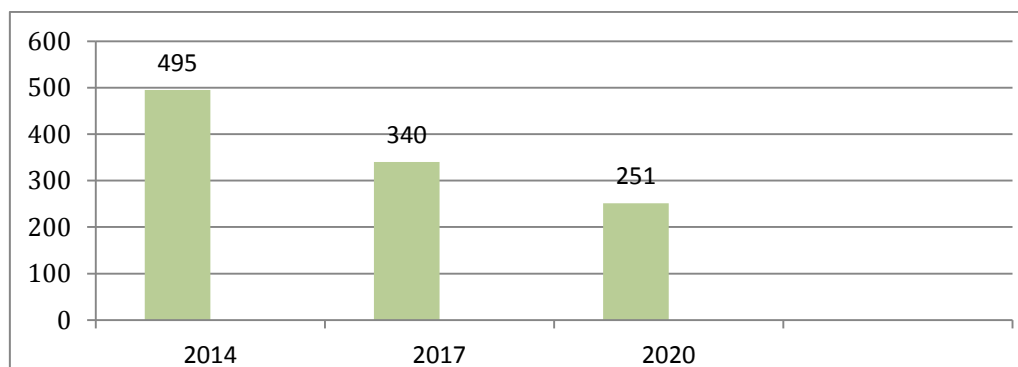
W zależności od złożoności sytuacji rodziny, dzieci, osób starszych zakres współpracy międzyinstytucjonalnej się różni i jest podejmowany w celu zwiększenia efektywności pomocy i wsparcia oraz w celu usamodzielnienia.

Jednym z rodzajów pomocy świadczonej przez pracowników socjalnych jest praca socjalna. Jest to podstawowa działalność zawodowa, mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Odgrywa ważną rolę w aktywizacji świadczeniobiorców, udzielaniu pomocy i kształtowaniu odpowiednich postaw społecznych.

Statutowym celem działania Ośrodka jest realizowanie zadań, które powinny umożliwić osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych. Pomoc udzielana jest bezpośrednio dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, dotkniętych bezrobociem lub inną z przyczyn powodujących trudną sytuację. Środki pochodzące na pomoc społeczną to głównie środki pochodzące z budżetu państwa oraz środki własne pochodzące z budżetu gminy.

W gminie Hajnówka, zgodnie z danymi, z pomocy społecznej najwięcej rodzin skorzystało w 2014 roku - 495 rodzin, w 2017 roku było to 340 rodzin, a 2020 roku - 251 rodzin.

Wykres 3: Rzeczywista liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2014-2020

Pomoc społeczną udziela się osobom i rodzinom, w szczególności z powodów, które określa w art. 7 ustawy o pomocy społecznej.

Tabela 15: Powody przyznawania pomocy w gminie Hajnówka w latach 2014-2020

Przyczyny udzielania pomocy	ROK 2014	ROK 2017	Rok 2020
-----------------------------	----------	----------	----------

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY HAJNÓWKA DO 2033 ROKU

	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	146	351	127	268	72	139
Potrzeba ochrony macierzyństwa	26	130	23	113	17	79
W tym: Wielodzietność	19	106	15	78	5	28
Bezrobocie	78	174	64	128	45	78
Niepełnosprawność	63	133	67	129	51	80
Długotrwała lub ciężka choroba	1	1	7	20	9	15
Bezradność w sprawach opiek-wych. i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	13	42	9	28	12	37
W tym: Rodziny niepełne	8	19	6	16	5	13
Rodziny wielodzietne	2	12	1	5	1	6
Przemoc w rodzinie	0	0	0	0	0	0
Alkoholizm	12	29	11	16	4	11
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	5	5	4	5	2	2
Zdarzenie losowe	0	0	0	0	1	3

Dane: OZPS, GOPS w Hajnówce

Najczęstszym powodem ubiegania się o pomoc w gminie na przestrzeni lat jest **ubóstwo, niepełnosprawność, długotrwała choroba i potrzeba ochrony macierzyństwa**.

Rodziny korzystające z pomocy społecznej są najczęściej wieloproblemowe (jednocześnie w rodzinie występuje np. ubóstwo, bezrobocie, niewydolność opiekuńczo-wychowawcza, niepełnosprawność) w związku z tym jest większe zapotrzebowanie na wzmożoną pracę socjalną oraz wspieranie rodziny.

Od dnia 1 kwietnia 2016 r. Ośrodek Pomocy Społecznej realizował **Program Rodzina 500+** (Ustawa o pomocy państwa w wychowaniu dzieci). W ramach tego Programu Ośrodka w roku 2019

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY HAJNÓWKA DO 2033 ROKU

wpłynęło 407 wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego. Ogółem w roku 2020 zostało wypłaconych świadczeń wychowawczych na 551 dziecko.

Ośrodek Pomocy Społecznej realizował również zadanie wynikające z ustawy z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz.U. z 2019r. poz. 1390, 1907). Prawo do posiadania Karty Dużej Rodziny przysługuje wszystkim rodzicom oraz małżonkom rodziców, którzy mają lub mieli na utrzymaniu łącznie co najmniej troje dzieci. Rodzice mogą korzystać z karty dożywotnio. W roku 2020 wydano 12 rodzinom wielodzietnym 25 kart do zniżek oferowanych przez podmioty publiczne i niepubliczne.

Program „Posiłek w szkole i w domu 2019-2023” jest elementem polityki społecznej państwa w zakresie wsparcia finansowego gmin w wypełnianiu zadań własnych o charakterze obowiązkowym, poprawy poziomu życia rodzin o niskich dochodach, poprawy stanu zdrowia dzieci i młodzieży oraz kształtowania właściwych nawyków żywieniowych. **W 2020 r. rzeczywista liczba osób objętych Programem wynosiła 183 osób, w tym z posiłków w szkołach skorzystało 62 uczniów, a z zasiłku celowego na zakup posiłku 86 rodzin. Oznacza to spadek w stosunku do lat poprzednich, w roku 2017 korzystało z posiłku 115 dzieci.**

Ponadto obowiązujący system pomocy społecznej oraz ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nałożyły na gminy obowiązek zabezpieczenia podstawowych potrzeb rodzin i dzieci oraz zadania specjalistyczne takie jak poradnictwo rodzinne, zapewnienie opieki i wychowania dzieci poza rodziną oraz finansowanie pieczy zastępczej. Pomoc świadczona rodzinom przez GOPS w Hajnówce to wsparcie przez pracownika socjalnego, pomoc w organizacji czasu wolnego dzieciom przez szkoły, świetlice, instytucje kultury i inne, wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez organizację zajęć pozalekcyjnych, wyrównawczych, wsparcie psychologiczne i pedagogiczne, prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka i rodzin. Dzięki takiemu wsparciu niewiele dzieci z terenu gminy jest umieszczanych w pieczy zastępczej na terenie powiatu. W roku 2020 były to jedynie 2 rodziny zastępcze, które przyjęły dzieci pozbawione czasowo opieki rodziców.

Tabela 16: Dzieci w pieczy zastępczej z gminy

	2014 rok	2017 rok	2020 rok
Liczby dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej	73 Piecza instytucjonalna 34 powiat, 0 gmina	77 Piecza instytucjonalna 24 powiat, 0 gmina	109 Piecza instytucjonalna 20 powiat, 0 gmina
Liczby rodzin zastępczych w powiecie, które objęły opieką	6	3	2

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY HAJNÓWKA DO 2033 ROKU

dzieci z terenu gminy			
Liczby dzieci zgłoszonych/przekazanych do adopcji z terenu gminy	0	0	0
Prowadzone programy edukacyjne, prewencyjnych, terapeutycznych i poradnictwa			
1. Resortowy program wspierania rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej 2. „Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID-19” zgodnie z Programem Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój lata 2014 – 2020 – Działanie 2.8 Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym 3. „Program wsparcia rodzin przeżywających trudności opiekuńczo wychowawcze ODZYSKAĆ DZIECKO”. Realizacja projektu obejmuje objęcie wsparciem kadrę i wolontariuszy instytucji wsparcia rodziny i pieczy zastępczej oraz rodziców przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze i ich dzieci. Głównym celem projektu jest: podniesienie poziomu usamodzielnienia oraz wydolności opiekuńczo – wychowawczej rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczonych społecznie, wzrost wiedzy i kompetencji pracowników/wolontariuszy systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej z powiatu hajnowskiego, poprawa dostępu do wysokiej, jakości usług społecznych, w szczególności usług środowiskowych, opiekuńczych oraz usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.			

Dane: PCPR w Hajnówce

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w ramach swojej działalności dokonuje diagnozy w zakresie zapotrzebowania na świadczenia pomocy społecznej dla mieszkańców gminy. Planując działania na kolejny rok Ośrodek uwzględnia w planach finansowych potrzeby w zakresie niezbędnych środków na swoje funkcjonowanie i zabezpieczenie możliwości świadczenia pomocy osobom

i rodzinom najbardziej tego potrzebującym. Środki na powyższe muszą być zabezpieczone w planie finansowym gminy. Analiza danych pozwala stwierdzić, iż najczęściej udzielaną formą pomocy są świadczenia finansowe pomocy społecznej- zasiłki okresowe i celowe.

W porównaniu do lat ubiegłych wydatki na świadczenia pomocy społecznej kształtują się na jednakowym poziomie. **Wzrost w stosunku do lat ubiegłych nastąpił na opłatę za pobyt w domach pomocy społecznej i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.**

Z danych statystycznych dot. osób korzystających z pomocy społecznej wynika, iż **spada liczba osób korzystających z niektórych rodzajów świadczeń pomocy społecznej (świadczenia pieniężne,**

niepieniężne, praca socjalna, dożywianie dzieci w szkołach, przedszkolach oraz przyznawanie zasiłków na żywność dla dzieci do 7 roku życia).

Zwiększyła się natomiast liczba osób korzystających z usług opiekuńczych, wzrosły wydatki na zasiłki stałe, koszty pobytu mieszkańców gminy w domach pomocy społecznej, pokrycie kosztów pobytu dzieci w rodzinach zastępczych.

Gmina nie posiada własnej infrastruktury pomocowej w postaci domów pomocy społecznej, noclegowni, mieszkań chronionych. Brak tego typu placówek na terenie gminy powoduje, iż mieszkańcy wymagający tego typu wsparcia instytucjonalnego umieszczani są w domach pomocy społecznej na terenie powiatu. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej gmina ponosi praktycznie pełne koszty pobytu swoich mieszkańców, gdyż świadczenia osób umieszczanych są zazwyczaj niskie.

Oprócz zadań wynikających z przepisów prawnych GOPS w Hajnówce realizował projekt " **Klub Integracji Społecznej w Gminie Hajnówka**" przy współpracy z Lokalną Grupą Działania Puszcza Białowieska. Ośrodek współpracuje też w zakresie wsparcia i usamodzielniania swoich podopiecznych z Powiatowym Urzędem Pracy i Bankiem Żywności.

Samorząd Gminy Hajnówka podejmował działania infrastrukturalne i społeczne w odpowiedzi na potrzeby osób starszych. Realizowane były inwestycje wykorzystania infrastruktury istniejącego budynku świetlicy wiejskiej do funkcji Domu Dziennego Pobytu poprzez wykonanie robót budowlanych i zakup wyposażenia. DDP w Nowoberezowie będzie funkcjonować jako placówka wsparcia dziennego zapewniająca pomoc osobom starszym.

Z pomocy w formie skierowania do ośrodka wsparcia mogą korzystać osoby, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność nie są w stanie zaspokajać swoich codziennych potrzeb i wymagają w tym zakresie częściowej pomocy. Osoby potrzebujące takiej formy pomocy kierowane są do placówki decyzją kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej poprzedzoną wywiadem środowiskowym przeprowadzonym w miejscu zamieszkania przez pracownika socjalnego.

WNIOSKI I PROGNOZA ZMIAN OBSZARU POMOCY SPOŁECZNEJ:

- Pomoc społeczna w gminie była podczas ostatnich lat, tj. 2014-2020 adresowana w pierwszej kolejności do osób i rodzin dotkniętych ubóstwem- wskaźnik z biegiem czasu malał w porównaniu do ubiegłych lat. Największy wpływ na obniżenie się liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ma wprowadzenie od dnia 1 kwietnia 2016 roku Programu Rodzina 500+. Realizacja tego programu znacznie polepszyła sytuację materialną rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej.

- Rodziny korzystające z pomocy społecznej są najczęściej wieloproblemowe. W związku z tym, jest większe zapotrzebowanie na wzmożoną pracę socjalną oraz wsparcie rodziny, dodatkowe specjalistyczne doradztwo – psychologów, terapeutów.
- W najbliższych latach będą narastały problemy z osobami w podeszłym wieku, długotrwale chorymi i niepełnosprawnymi, polegające na zapewnieniu im usług podtrzymujących samodzielne funkcjonowanie społeczne, a także częściową lub całodobową opiekę. Szacuje się, że liczba osób potrzebujących wsparcia będzie wzrastać. Rozwój usług opiekuńczych świadczonych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej wpisuje się w potrzeby wynikające z rosnącej liczby mieszkańców w podeszłym wieku i niepełnosprawnych. Stąd konieczność świadczenia tej formy pomocy wśród coraz szerszej grupy osób.
- Niezbędne jest rozszerzenie działań służących utrzymaniu zdrowia i aktywności fizycznej, społecznej seniorów, co zapewni zmniejszenie liczby osób korzystających z pomocy.

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Działające na terenie gminy Hajnówka formalne stowarzyszenia, fundacje oraz grupy nieformalne wspomagają rozwiązywanie lokalnych problemów społecznych. Organizacje współpracują na stałe z samorządem gminy w celu poprawy jakości życia, poprzez pełniejsze zaspokajanie potrzeb mieszkańców oraz integracji podmiotów realizujących zadania publiczne.

Współpracę z organizacjami pozarządowymi regulują roczne programy współpracy gminy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

W rejestrze stowarzyszeń prowadzonym przy Starostwie Powiatowym w Hajnówce znajdowało się na dzień 31.12.2020 **7 stowarzyszeń oraz 1 fundacja posiadające siedzibę na terenie Gminy Hajnówka.**

Na podstawie Krajowego Rejestru Sądowego oraz własnych danych zidentyfikowano **32 organizacje pozarządowe i grupy nieformalne działające na terenie gminy Hajnówka.**

Wg. stanu na 31.XII.2020 r., na terenie gminy Hajnówka funkcjonowało zarejestrowanych w **ARiMR 8 Kół Gospodyń Wiejskich** (w myśl ustawy o kołach gospodyń wiejskich) oraz 2 koła na podstawie ustawy społeczno- zawodowych organizacjach rolników.

Organizacje pozarządowe w partnerstwie z samorządem terytorialnym zrealizowały wiele projektów, jak np. „Akademia Rękodziela – ETNO inspiracje” (Fundacja Na Rzecz Budowy Otwartego Społeczeństwa Oni To My), „Dieta Borysa – Familijne warsztaty zdrowego żywienia w Borysówce” (Stowarzyszenie Sympatyków Wsi Borysówka) i wiele innych.

Gmina współpracowała z organizacjami w sferze zadań publicznych, które zostały wymienione szczegółowo w art. 4 ust. 1 ustawy i wspierała priorytetowo zadania w obszarach:

- 1) ochrony i promocji zdrowia,
- 2) pomocy społecznej,
- 3) w sferze wspierania osób niepełnosprawnych,
- 4) rozwoju przedsiębiorczości,
- 5) edukacji, oświaty, wychowania,
- 6) kultury, sztuki, sportu,
- 7) ekologii,
- 8) wolontariatu,
- 9) turystyki i innych.

Każde przedsięwzięcie skierowane na rozwiązywanie konkretnego problemu społecznego lub integrację mieszkańców mogło zostać współfinansowane przez tryb pozakonkursowy.

Gmina Hajnówka jest członkiem Związku Gmin Regionu Puszczy Białowieskiej oraz Związku Gmin Wiejskich Województwa Podlaskiego. Celem związku jest wyartykułowanie specyficznych potrzeb i uwarunkowań gmin wiejskich, występowanie o ich uznanie oraz uzyskanie wpływu na tworzenie prawa i decyzje w regionie w dziedzinach będących żywotnym interesem gmin wiejskich.

Gmina Hajnówka jest członkiem Stowarzyszenia Samorządów Euroregionu Puszcza Białowieska, którego celem jest:

- 1) aktywizacja gospodarcza regionu i poprawy poziomu życia mieszkańców,
- 2) ochrona środowiska i racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych,
- 3) rozwój rolnictwa ze szczególnym uwzględnieniem gospodarstw ekologicznych i produkcji zdrowej żywności,
- 4) budowa zintegrowanego systemu zagospodarowania turystycznego regionu oraz rozwój usług turystycznych i agroturystycznych,
- 5) promocja regionu oraz zachowanie wartości przyrodniczych i kulturowych regionu,
- 6) rozwijanie wszechstronnej, wzajemnej korzystnej współpracy transgranicznej z sąsiednimi rejonami republiki Białoruś w ramach Euroregionu Puszcza Białowieska,
- 7) pozyskiwanie środków finansowych wspomagających realizację statutowych celów.

Gmina jest również członkiem stowarzyszenia **Lokalna Grupa Działania „Puszcza Białowieska”**, którego celami działania są:

- 1) wspieranie działań na rzecz realizacji LSR dla obszaru gmin wchodzących w skład LGD „PB”,
- 2) promocja obszarów wiejskich, miejsko-wiejskich i miejskich położonych w gminach wchodzących w skład LGD „PB”,

- 3) mobilizowanie ludności do aktywnego udziału w procesie rozwoju obszarów wiejskich, miejsko-wiejskich i miejskich położonych w gminach wchodzących w skład LGD „PB”,
- 4) upowszechnianie i wymiana informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności na obszarach wiejskich, wiejsko-miejskich i miejskich,
- 5) działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, miejsko-wiejskich i miejskich z uwzględnieniem ochrony środowiska przyrodniczego, krajobrazu i zasobów historyczno– kulturowych,
- 6) działanie na rzecz rozwoju turystyki,
- 7) popularyzacja i rozwój produkcji wyrobów regionalnych.

II. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

Strategia pozwala zaplanować rozwój społeczny, przygotować działania zgodnie z wcześniej wypracowaną wizją. Przygotowane wnioski, prognozy i potrzeby, zgłoszone przez instytucje podczas przekazywania danych do GOPS w Hajnówce, poddano analizie podczas prac nad strategią.

W ten sposób opracowano trzy najważniejsze obszary potrzeb, których kierunki powinny stać się przedmiotem działań samorządu oraz całej społeczności gminy do 2033 roku.

I OBSZAR

powstał w oparciu o potrzeby działań na rzecz wyrównywania dostępu do edukacji, kultury, aktywności społecznej

II OBSZAR

związany jest z grupami doświadczającymi kryzysów i trudności ubóstwa, bezpieczeństwa

III OBSZAR

zdefiniowany został jako troska o rosnące potrzeby w grupie seniorów, osób niepełnosprawnych,

1. WIZJA, CELE STRATEGICZNE I KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ

Wizja rozwoju jest określeniem takiego obrazu gminy, jaki chcieliby osiągnąć jej mieszkańcy do roku 2033. W trakcie prac nad strategią została zdefiniowana jako pozytywne wyobrażenie przyszłości.

WIZJA :

Gmina Hajnówka wykorzystuje swoje położenie względem Puszczy Białowieskiej oraz wschodnich rubieży kraju, dzięki czemu ma rozwiniętą gospodarkę, ośrodki turystyczne, kulturowe, edukacyjne oraz handlowe, generujące miejsca pracy.

Wpływa to na zintegrowaną społeczność oraz dostępne, zróżnicowane i dostosowane do potrzeb usługi dla mieszkańców.

Wytoczona wizja i wynikające z niej cele będą realizowane przy wykorzystaniu istniejących instytucji, organizacji i innych podmiotów działających w sferze społecznej, integracji oraz innych podmiotów sektorowych (zdrowia, kultury, rynku pracy, bezpieczeństwa, edukacji). Zintegrowanie lokalnego środowiska zagwarantuje pomoc i wsparcie osobom znajdującym się w trudnej sytuacji socjalno-bytowej oraz umożliwi ludziom życie w poczuciu poszanowania godności każdej osoby, eliminowanie dysfunkcji oraz równy dostęp do zasobów podstawowych usług.

Z zebranych oczekiwań, w kontekście wizji Gminy Hajnówka, do działań w obszarach rozwiązywania problemów społecznych, sformułowano trzy cele strategii.

CEL I : ROZWÓJ EDUKACJI, KULTURY I AKTYWNOŚCI MIESZKAŃCÓW GMINY

CEL II: EFEKTYWNY SYSTEM WSPARCIA DLA OSÓB I RODZIN W GMINIE

CEL III: ZDROWA SPOŁECZNOŚĆ GMINY z DOSTĘPEM DO USŁUG

CEL I : ROZWÓJ EDUKACJI, KULTURY I AKTYWNOŚCI MIESZKAŃCÓW GMINY

Proponowane kierunki działania celu I:

1. Rozwój aktywności społecznej; wsparcie organizacji pozarządowych, grup nieformalnych i kół gospodyń wiejskich w zakresie działalności i inicjatyw lokalnych.
2. Zwiększenie liczby działań animacyjnych, edukacyjnych i integracyjnych skierowanych do osób starszych, w tym rozwój zespołów, kół gospodyń wiejskich, świetlic, Centrum Aktywności Wiejskiej.
3. Wspieranie grup formalnych i ngo w procesie kultywowania i przekazywania tradycji i obyczajów ludowych, kultywowaniu regionalnych tradycji i obrzędów.
4. Rozwój partnerstw publiczno-społecznych i wspólnych przedsięwzięć z organizacjami na terenie gminy.
5. Rozwój DDP w Nowoberezowie i KIS w Dubiczach Osocznych, podmiotów ekonomii społecznej, usług ekonomii społecznej i promocja rozwiązań ekonomii na terenie gminy.
6. Utrzymanie dostępności infrastruktury i aktywności instytucji kultury. Kontynuowanie i rozwój partnerstw GCK i samorządu gminy w zakresie inicjatyw oraz pozyskiwania środków na realizację projektów.
7. Kontynuacja modernizacji świetlic wiejskich na terenie gminy Hajnówka, uzupełnianie wyposażenia pracowni i infrastruktury GCK i siłowni.
8. Zabezpieczenia dodatkowych form specjalistycznej aktywności mieszkańców, poprzez między innymi, zatrudnianie instruktorów do zajęć z dziećmi i młodzieżą. Stworzenie i wdrożenie wspólnie w młodzieżą gminną oferty w odpowiedzi na ich potrzeby.
9. Rozwój miejsc w sołectwach i zajęć, na których mieszkańcy mogliby zadbać o swoje zdrowie.
10. Kontynuowanie i rozwój oferty biblioteki skierowanej do różnych grup wiekowych, w tym seniorów i osób zależnych, ich opiekunów.
11. Utrzymanie zajęć pozalekcyjnych prowadzonych przez placówki edukacyjne oraz promowanie aktywnego sposobu spędzania czasu, alternatywnego wobec cyfrowych wzorców.
12. Wsparcie instytucji gminnych w rozwoju infrastruktury; doposażenie sal w pomoce, rozwój pomieszczeń specjalistycznych przy wykorzystaniu procesu Programu Rewitalizacji.
13. Pozyskiwanie specjalistów do wsparcia rozwoju społecznego i edukacyjnego.
14. Kontynuowanie programów skierowanych na bezpieczeństwo fizyczne i psychiczne uczniów, w tym w Internecie w celu minimalizacji zachowań przemocy i agresji.
15. Edukacja cyfrowa społeczności; minimalizowanie wykluczenia informatycznego mieszkańców.
16. Realizacja współpracy z organizacjami pozarządowymi poprzez opracowanie i wdrażanie rocznych programów współpracy.

CEL II: EFEKTYWNY SYSTEM WSPARCIA DLA OSÓB I RODZIN W GMINIE

Proponowane kierunki działania celu II:

1. Stałe monitorowanie potrzeb mieszkańców w obszarze społecznym (OZPS).
2. Udzielanie wsparcia rodzinom z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi:
 - a) monitorowanie sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej,
 - b) realizacja asystentury rodzinnej,
 - c) prowadzenie poradnictwa i programów celowych, wsparcia specjalistycznego.
3. Wspieranie osób starszych i niepełnosprawnych oraz ich rodzin w integracji w środowisku lokalnym.
4. Kontynuowanie prowadzenie Domu Dziennego Pobytu.
5. Podejmowanie działań z wykorzystaniem programów i projektów finansowanych ze środków krajowych i zagranicznych ukierunkowanych na zmniejszenie poziomu bezrobocia.
6. Poprawa stanu bezpieczeństwa na drogach, zmniejszenie zachowań ryzykowanych kierowców.
7. Prowadzenie edukacji wśród dzieci i młodzieży, osób starszych z zakresu cyber zagrożeń, bezpieczeństwa w miejscach publicznych i miejscu zamieszkania.
8. Wzmocnienie bezpieczeństwa seniorów, kontynuowanie prowadzenie działań profilaktycznych.
9. Utrzymanie sprawności funkcjonowania straży pożarnej, kontynuacja wsparcia OSP w wyposażeniu w odpowiedni sprzęt.
10. Podniesienie świadomości społecznej w zakresie zagrożeń związanych z wypalaniem traw i pozostałości roślinnych oraz zimowego docieplania mieszkań.
11. Utrzymanie i rozszerzenie form wsparcie rodzin w gminie, wzmocnienie pracy socjalnej i organizacja specjalistycznego doradztwa, w tym psychologów, terapeutów.
12. Realizacja programów adresowanych do osób i rodzin dotkniętych ubóstwem.
13. Rozwój usług opiekuńczych, specjalistycznych, form wsparcia dziennego i czasowego, mieszkań wspomaganych, treningowych skierowanych do grup wykluczonych.
14. Współpraca międzyinstytucjonalna prowadząca do zapobiegania i powstrzymywania zjawiska przemocy w rodzinie.
15. Realizacja projektów, usług z organizacjami pozarządowymi na zasadzie partnerstwa skierowanych do grup potrzebujących wsparcia.
16. Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy.
17. Realizacja Programu Wspierania Rodziny i Pieczy zastępczej w gminie Hajnówka.

CEL III: ZDROWA SPOŁECZNOŚĆ GMINY z DOSTĘPEM DO USŁUG

Proponowane kierunki działania celu III:

1. Diagnoza potrzeb lokalnych w zakresie zasobów infrastruktury i usług oraz projektowanie adekwatnych usług społecznych na rzecz rodzin .
2. Podejmowanie przedsięwzięć sprzyjających poprawie warunków życia mieszkańców, w tym związanych z rozbudową i modernizacją infrastruktury społecznej i medycznej, rehabilitacyjnej.
3. Utrzymanie dostępu do usług podstawowej i specjalistycznej opieki medycznej.
4. Zwiększenie kadry medycznej i społecznej świadczącej pomoc w domu pacjentom leżącym, samotnym, niepełnosprawnym.
5. Rozwijanie systemu pomocy osobom chorym i niepełnosprawnym w ich środowisku zamieszkania:
 - a) zwiększenie liczby/miejsc usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych i profilaktycznych,
 - b) mobilnego punktu rehabilitacji na terenie gminy (w tym przy udziale środków zewnętrznych)
 - c) promowanie rozwiązań czasowych mieszkań opiekuńczych w dla seniorów.
6. Utrzymanie prowadzonych miejsc pomocy i poradnictwa specjalistycznego w Poradni Leczenia Uzależnień w Hajnówce oraz w Hajnowskim Stowarzyszeniu Abstynentów.
7. Zorganizowanie punktu konsultacyjnego osobom nadużywającym alkoholu oraz ich rodzinom.
8. Zabezpieczenie dodatkowych usług zdrowotnych i badań profilaktycznych.
9. Promocja zdrowego stylu życia i edukacja zdrowotna dzieci i młodzieży, seniorów.
10. Rozwój działań edukacyjnych, aktywności sportowej i ruchowej mieszkańców gminy, pozyskanie środków na badania profilaktyczne, organizację wyjazdów na basen i turnusy rehabilitacyjne dla dzieci.
11. Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie:
 - a) likwidacji barier architektonicznych, w szczególności w obiektach użyteczności publicznej,
 - b) aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.
12. Rozpowszechnianie idei wolontariatu wśród społeczności lokalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży, na rzecz opieki nad osobami starszymi, samotnymi i niepełnosprawnymi
13. Realizacja Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i

Przeciwdziałania Narkomanii.

Po analizie wskazanych kierunków wybrano najważniejsze do realizacji na lata 2022-2025.

Zostały wskazane w poniższym harmonogramie.

2. SPOSÓB REALIZACJI STRATEGII - HARMONOGRAM NA LATA 2022-2025

Nr	PROPONOWANE KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI REALIZACJI	REALIZATORZY	RAMY FINANSOWE
I CEL: ROZWÓJ EDUKACJI, KULTURY I AKTYWNOŚCI MIESZKAŃCÓW GMINY				
1.	Rozwój aktywności społecznej; wsparcie organizacji pozarządowych, grup nieformalnych i kół gospodyń wiejskich w zakresie działalności i inicjatyw lokalnych.	Liczba działających grup i kół na terenie gminy	Urząd Gminy, GCK, biblioteka, świetlice	Środki własne gminy, powiatu i
2.	Zwiększenie liczby działań animacyjnych, edukacyjnych i integracyjnych skierowanych do osób starszych, w tym rozwój zespołów, kół gospodyń wiejskich, świetlic, Centrum Aktywności Wiejskiej.	Liczba działań animacyjnych	koła i zespoły, Koła Gospodyń Wiejskich, biblioteka, placówki edukacyjne, organizacje pozarządowe	województwa, MKiDN, środki zewnętrzne EFS, EFRR, LGD, inne pozyskane przez podmioty
8.	Zabezpieczenia dodatkowych form specjalistycznej aktywności mieszkańców, poprzez między innymi, zatrudnianie instruktorów do zajęć z dziećmi i młodzieżą. Stworzenie i wdrożenie wspólnie w młodzieżą gminną oferty w odpowiedzi na ich potrzeby.	Liczba specjalistów pracujących z młodzieżą		
14.	Kontynuowanie programów skierowanych na bezpieczeństwo fizyczne i psychiczne uczniów, w tym w Internecie w celu minimalizacji zachowań przemocy i agresji.	Liczba programów		
15.	Edukacja cyfrowa społeczności; minimalizowanie wykluczenia informatycznego mieszkańców.	Wzrost kompetencji mieszkańców		

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY HAJNÓWKA DO 2033 ROKU

16.	Realizacja współpracy z organizacjami pozarządowymi poprzez opracowanie i wdrażanie rocznych programów współpracy.	Zgodnie ze wskaźnikami w programie		
-----	--	------------------------------------	--	--

II CEL : EFEKTYWNY SYSTEM WSPARCIA OSÓB I RODZIN W GMINIE

Nr.	PROPONOWANE KIERUNKI NIEZMNĘDNYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI REALIZACJI	REALIZATORZY	RAMY FINANSOWE
2.	Udzielanie wsparcia rodzinom z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi: a)monitorowanie sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej, b)realizacja asystentury rodzinnej, c) prowadzenie poradnictwa i programów celowych, wsparcia specjalistycznego.	Liczba rodzin objęta wsparciem	Urząd Gminy, GOPS, PCPR, placówki edukacyjne, policja, służba zdrowia, organizacje pozarządowe	Środki własne gminy, powiatu i województwa, MRPIPS, MS, MZ, NFZ, LGD, środki zewnętrzne EFS, EFRR, inne pozyskane przez podmioty
4.	Kontynuowanie prowadzenie Domu ZDziennego Pobytu.	Liczba uczestników		
5.	Podejmowanie działań z wykorzystaniem programów i projektów finansowanych ze środków krajowych i zagranicznych ukierunkowanych na zmniejszenie poziomu bezrobocia.	Liczba programów		
6.	Poprawa stanu bezpieczeństwa na drogach, zmniejszenie zachowań ryzykowanych kierowców.	Liczba zdarzeń drogowych		
	Wzmocnienie bezpieczeństwa seniorów, kontynuowanie	Liczba wydarzeń		

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY HAJNÓWKA DO 2033 ROKU

8.	prorowadzenie działań profilaktycznych.	edukacyjnych		
9.	Utrzymanie sprawności funkcjonowania straży pożarnej, kontynuacja wsparcia OSP w wyposażeniu w odpowiedni sprzęt.	Liczba szkoleń dla strażaków zakup zestawu narzędzi hydraulicznych zakup mikrobusu		
16.	Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy.	Wg wskaźników Programów		
17.	Realizacja Programu Wspierania Rodziny i Pieczy zastępczej w gminie Hajnówka.			

CEL III: ZDROWA SPOŁECZNOŚĆ GMINY Z DOSTĘM DO USŁUG

Nr	PROPONOWANE KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI REALIZACJI	REALIZATORZY	RAMY FINANSOWE
4.	Zwiększenie kadry medycznej i społecznej świadczącej pomoc w domu pacjentom leżącym, samotnym, niepełnosprawnym.	Liczba kadry medycznej i społecznej	Urząd Gminy, GOPS, PCPR, GCK, świetlice	Środki własne gminy, powiatu i
5.	Rozwijanie systemu pomocy osobom chorym i niepełnoprawnym w ich środowisku zamieszkania: a) zwiększenie liczby/miejsc usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych i profilaktycznych, b) mobilnego punktu rehabilitacji na terenie gminy (w tym przy	Liczba miejsc/usług	koła i zespoły, Koła Gospodyń Wiejskich, biblioteka, placówki edukacyjne, policja, służba zdrowia, PFRON, PUP,	województwa, MRPIPS, MS, MZ, NFZ, LGD, środki zewnętrzne EFS, EFRR, inne pozyskane przez podmioty

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY HAINÓWKA DO 2033 ROKU

	udziale środków zewnętrznych) c) promowanie rozwiązań czasowych mieszkań opiekuńczych w dla seniorów.		organizacje pozarządowe	
11.	Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie: a) likwidacji barier architektonicznych, w szczególności w obiektach użyteczności publicznej, b) aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.	Liczba działań		
12.	Rozpowszechnianie idei wolontariatu wśród społeczności lokalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży, na rzecz opieki nad osobami starszymi, samotnymi i niepełnosprawnymi	Liczba wolontariuszy		
13.	Realizacja Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii.	Wg wskaźników Programu		

Realizacja strategii może odbywać się równocześnie przy wykorzystywaniu i budowaniu nowych programów celowych, projektów lokalnych w obszarach zdefiniowanych w dokumencie.

3.ZARZĄDZANIE I MONITOROWANIE STRATEGII

Zarządzanie i monitoring zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian. Elementami skutecznego zarządzania będą przede wszystkim:

- a) Wójt Gminy- odpowiedzialny za wdrażanie strategii oraz wsparcie koordynatora przy realizacji,
- b) Rada Gminy - pełniąca bieżący nadzór nad realizacją,
- c) Koordynator wdrażania Strategii - GOPS w Hajnówce, który:
 - gromadzi dokumentację związaną ze strategią,
 - prowadzi monitoring,
 - przedkłada informacje z realizacji Strategii wraz z rocznym sprawozdaniem z działalności GOPS,
 - dokonuje ewentualnych korekt/aktualizacji harmonogramu minimum raz na cztery lata.

Podmioty realizujące kierunki działania strategicznego i projekty powinny sprawować opiekę nad tym, aby zapisy strategii były uwzględniane w innych dokumentach programowych.

SYSTEM AKTUALIZACJI:

Część programowa: cele, kierunki działań, harmonogram będzie poddawana przeglądowi i aktualizacji raz na cztery lata. Po ewentualnym wprowadzeniu zmian Koordynator przedstawi dokument do aktualizacji komisji i podczas Sesji Rady Gminy. Będzie też zobowiązany dostarczyć wszystkim zainteresowanym stronom informację o dokonanej aktualizacji.

Niniejszy dokument, po konsultacjach i uchwaleniu przez Radę Gminy powinien być opublikowany na stronie internetowej, a ponadto przekazany uczestnikom procesu planowania oraz wszystkim jednostkom i instytucjom, które zostaną zobowiązane do realizacji strategii.

PROGRAMY I PROJEKTY

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu ze środków:

- a) własnych zasobów samorządu ,
- b) poprzez organizacje pozarządowe,
- c) poprzez inne instytucje zewnętrzne,
- d) w partnerstwach sektorowych.

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez Radę stosownymi uchwałami, które winny przybierać formułę załączników do niniejszej Strategii. Projekty i programy realizowane w ramach Strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań.

MONITORING

Bazą informacji statystycznej, zbieranej na potrzeby wskaźników monitorowania będą roczne dane Oceny Zasobów Pomocy Społecznej. Poza tym bazę tę będą stanowiły informacje i dane otrzymane od instytucji i grup środowiskowych, dotyczące realizacji harmonogramu.

Informacja z monitoringu Strategii będzie przedstawiana podczas sesji Rady Gminy przez Koordynatora w ramach sprawozdań rocznych GOPS. Odnosić się będzie do celów, kierunków działania i harmonogramu Strategii.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Hajnówka do 2033 roku ma charakter otwarty i elastyczny. Oznacza to, że poszczególne jej elementy w trakcie realizacji mogą być modyfikowane, zmienione i dostosowane do sytuacji społecznej w gminie.

ZAKOŃCZENIE

Podczas wdrażania celów i kierunków Strategii ważne będzie zastosowanie przez jej realizatorów ośmiu zasad budowania społeczności lokalnej:

1. Zasady samopomocy – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi, zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
2. Zasady przezorności – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
3. Zasady solidarności społecznej – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
4. Zasady pomocniczości – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od Państwa.
5. Zasady partycypacji – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, by poszczególni ludzie mieli możliwości pełnej realizacji swoich ról społecznych, zaś poszczególne grupy mogły zajmować równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.
6. Zasady samorządności – stanowi realizację takich wartości, jak wolność, podmiotowość człowieka; realizowana jest poprzez taką organizację życia społecznego, by jednostki i grupy miały zagwarantowane prawo do aktywnego udziału w istniejących już instytucjach społecznych i tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
7. Zasady dobra wspólnego – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
8. Zasady wielosektorowości – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.